

KS. PIOTR WIŚNIEWSKI – PŁOCK

RĘKOPIŚMIENNY ANTYFONARZ PŁOCKI Z XIV WIEKU (MUZEUM DIECEZJALNE W PŁOCKU, B.S.)

Zachowane średniowieczne kodeksy liturgiczne domagają się dokładnego skatalogowania. Manuskrypty te, będące ważnym źródłem wiedzy o dawnej kulturze muzycznej, przekazują cenne uwagi zarówno o twórczości europejskiej, jak i rodzimej. Ogromne znaczenie ma w tym względzie identyfikacja tradycji oraz wskazanie specyfiki polskiej monodii liturgicznej. Każdy dostępny dziś rękopis jest bez wątpienia oryginalnym dziełem, odzwierciedlającym cechy charakterystyczne epoki, z której pochodzi, indywidualnego kunsztu pisarza, a także wskazuje na sposób sprawowania kultu Bożego w czasach, w których był używany. Wszystkie te informacje stanowią pomoc w określeniu ich proveniencji i czasu powstania.

Mając na uwadze powyższe uwagi, dokonamy opisu zewnętrznego zabytku płockiego, analizy paleograficznej pisma, notacji gregoriańskiej oraz zamieścimy edycję tekstu.

Manuskryptem płockim zajmowała się wcześniej A. Adadyńska¹. Niniejsza praca jest próbą nieco szerszej prezentacji zabytku oraz bardziej szczegółowej analizy jego zawartości.

1. Opis zewnętrzny

Archeologia ksiąg rękopiśmiennych należy do podstawowych zadań kodykologii². Podjęte zagadnienia dotyczyć będą zatem takich kwestii, jak: miejsce przechowywania, sygnatura, nazwa, oprawa, materiał pisarski, paginacja, składki, ubytki, układ graficzny karty oraz marginalia.

¹ A. Adadyńska, *Antyfonarz ms. b.s. Muzeum Diecezjalnego w Płocku. Studium źródło-
znawcze*, Warszawa 1994 (mps pracy magist. Biblioteka UKSW).

² Kodykologia (kodeksologia) jest dyscypliną bibliologii zajmującą się księgami rękopiśmien-

1.1. Miejsce przechowywania, sygnatura i nazwa

Manuskrypt przechowywany jest obecnie w Muzeum Diecezjalnym w Płocku. Zabytek nie jest skatalogowany, posiada jedynie swój numer: 14, znajdujący się na oprawie³. Sygnatura ta wypisana jest na papierowej naklejce i mieści się na zewnętrznej stronie deski w górnym prawym rogu. Z kolei na pierwszej zachowanej stronie rękopisu znajduje się sygnatura tymczasowa: Syg 4⁴.

W kodeksie nie ma jakiegokolwiek informacji o nazwie rękopisu. Stąd też określano go mianem graduła, co nie jest prawdą. Graduał oznacza bowiem księgę zawierającą śpiewy liturgii mszalnej na cały rok kościelny⁵, czego nie spotykamy w prezentowanym zabytku. Na podstawie jego zawartości należy stwierdzić, że jest to antyfonarz - księga zawierająca teksty i melodie antyfon i responsoriów oficjum brewiarzowego⁶ - a ściśle rzecz ujmując *Antyfonarz de sanctis*⁷. Być może kodeks ten był pierwotnie opatrzony tytułem. Mając jednak na uwadze zwyczaje średniowieczne, nie możemy mieć dostatecznej pewności. Pisarze wieków średnich bowiem nie zawsze podawali sprecyzowany tytuł księgi, ograniczając się albo do ogólnej nazwy lub pomijając go w ogóle⁸. Przydatność księgi oceniano bardzo często na podstawie zawartości, bądź o jej przeznaczeniu informował kierownik chóru⁹.

Omawiany manuskrypt nie zawiera także kolofonu, który mógłby dostarczyć dokładnych informacji, dotyczących czasu i miejsca jego powstania. W literaturze przedmiotu datowany jest na XIV w.¹⁰

nymi, zarówno w aspekcie indywidualnym: materiał, forma, treść, jak i zbiorowym: kolekcje, zbiory. Dziedzina ta zajmuje się również badaniem budowy kodeksów, ich pochodzeniem, a także służy ich identyfikacji. Kodeksologia obejmuje również kwestie związane z katalogowaniem zbiorów rękopiśmiennych oraz ustaleniem ich proveniencji i losów. Por. R. Knapieński, *Kodykologia, kodeksologia*, w: *Encyklopedia Katolicka* (dalej: EK), t. 9, kol. 286; zob. także: E. Potkowski, *Problemy kodykologii*, w: *Tradycje i perspektywy nauk pomocniczych historii w Polsce*, red. M. Rokosz, Kraków 1995, s. 198.

³ Informacji takiej nie podaje A. Dądyńska, *Antyfonarz*, s. 8.

⁴ Taką adnotację podaje także: A. Vetulani, *Średniowieczne rękopisy płockiej Biblioteki katedralnej*. „Roczniki Biblioteczne”, 7 (1963) z. 3-4, s. 429.

⁵ J. Pikulik, *Polskie graduły średniowieczne*, Warszawa 2001, s. 11.

⁶ B. Bartkowski, *Antyfonarz*, EK, t. 1, kol. 711-712; zob. także: W. Danielski, *Antyfonarze polskie*, EK, t. 1, kol. 712-714.

⁷ Terminem *Antiphonarium* określa go także Vetulani. Tamże.

⁸ T. Miązga, *Antyfonarz kielecki z 1372 roku pod względem muzykologicznym*, Akademische Druck - u. Verlagsanstalt. Graz - Austria 1977 s. 18.

⁹ Tamże.

¹⁰ Vetulani, *Średniowieczne rękopisy*, s. 429.

1.2. Oprawa

Kodeks płocki oprawiony jest w dwie ciemnoszare deski dębowe o wymiarach $60,5 \times 39$ cm. Grubość każdej z nich wynosi 19,22 mm. Krawędzie desek są natomiast lekko ścięte. Okładki, częściowo zniszczone przez drewnojady, a także inne uszkodzenia mechaniczne w postaci odarcia ich ze skóry, nie zawierają żadnych elementów dekoracyjnych. Grubość całego rękopisu po jego zamknięciu wynosi 8 cm, a jego masa 7,5 kg. Pierwotnie kodeks obciążony był skórą, o czym świadczą 4 bardzo małe jej fragmenty, zachowane na wewnętrznych stronach desek. Powierzchnie wewnętrzne oprawy są gładkie, heblowane i wyklejone pergaminem, który również nie zachował się w całości. Na pergaminie przyklejonym do wewnętrznej strony pierwszej deski, w górnej jej części widnieje wytłoczony symbol. Wskazuje on najprawdopodobniej fundatora lub właściciela księgi. Na zewnętrznej stronie okładki nie ma śladów dekoracji. Od strony grzbietowej widać gwoździe, którymi były przytwierdzone z pewnością klamry i okucia. Na deskach widoczne są ślady po dwóch nieistniejących klamrach, którymi pierwotnie zapinano księgę w celu zabezpieczenia jej kart przed zniszczeniem¹¹. Zapinki musiały być stosunkowo szerokie, gdyż szerokość każdego z wcięć znajdujących się na prawej krawędzi deski wynosi 52,6 mm. Grzbiet kodeksu jest odkryty, tzn. nie pokryty skórą. W każdej z desek znajduje się 6 otworów, umożliwiających związanie składek grubymi sznurami konopnymi w jeden blok. W stanie obecnym brakuje sznura w otworze górnym, natomiast w dolnym zachował się jedynie jego fragment. Cztery pozostałe sznury zachowane są w dobrym stanie. Trudno zatem zgodzić się z twierdzeniem Adadyńskiej, wedle którego „okładki połączone są z kartami za pomocą 5 więzów ze skóry i 6 więzów ze sznura konopnego, jako wzmocnienie więzów skórzanych”¹². Być może pierwotnie były także więzy skórzane, jednakże na obecnym etapie badań stanowisko to trudne jest do utrzymania.

Mimo, iż oprawa wykazuje duży stopień zniszczenia, nie jest ona pierwotną. O tym, że kodeks został oprawiony powtórnie, świadczy późniejszy dopisek zamieszczony na karcie 30v – a nie jak podaje M. Adadyńska, na karcie 60¹³ – w którym czytamy: *Hoc opus introligatum est anno virginis mortus 1509*. Jest to zatem oprawa późniejsza, pochodząca z początku XVI w.

¹¹ „...zapinanie książki na klamrę miało zapobiec podnoszeniu się brzegów przednich kartek rękopisu, ściśniętego i sklejonego mocno w grzbiecie, a także kurczeniu się i marszczeniu kart pergaminowych kodeksu” (W. S e m k o w i c z, *Paleografia łacińska*, Kraków 1951, s. 119).

¹² A d a d y Ń s k a, *Antyfonarz*, s. 9.

¹³ A d a d y Ń s k a, *Antyfonarz*, s. 8.

1.3. Materiał pisarski

Treść rękopisu została sporządzona na kartach pergaminowych ze skóry cięłej o jasnożółtym odcieniu, grubych i obustronnie wyprawionych. Tego typu materiał, mający zastosowanie głównie dla ksiąg liturgicznych, otrzymał miano pergaminu północnego, tzw. *charta theutonica*. Stosowany był głównie w Niemczech, północnej Francji, Węgrzech, Anglii, Skandynawii, a także w Polsce¹⁴. Biorąc pod uwagę datację manuskryptu plockiego, należy wskazać na duże prawdopodobieństwo zastosowania w nim pergaminu pochodzenia niemieckiego lub czeskiego. W Polsce bowiem warsztaty pierwszych pergaministów odnotowuje się w końcu XIV w. (1396) w Krakowie¹⁵.

Pergaminowe karty kodeksu zostały wyprawione z niejednakową starannością. Mają bowiem powierzchnie o różnej gładkości, niektóre są nawet szorstkie. Rozmaita jest także ich grubość, wahając się w granicach 0,42-0,5 mm.

Atrament używany przez skryptora musiał być również dobrej jakości, ponieważ do dzisiaj zachował swą intensywność¹⁶. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że kodeks nie posiada palimpsestów, a widoczne ślady neum na pięcioliniach obok zapisu oryginalnego są jedynie wynikiem przenikania inkaustu ze strony verso na stronę recto i odwrotnie. Zjawisko to, najbardziej zauważalne na kartach: 2r, 2v, 3r, 3v, 4r, 4v, 5r, 5v, 6r, 6v, 7r, 7v, 8r, 8v, 9r, 9v, 10r, 10v, 11r, 11v, 12r, 13r, 13v, 14r, 14v, 15r, 15v, 16r, 16v, 17r, 17v, 18r, 18v, 20v, 21r, 21v, 23r, 23v, 27r, 28r, 28v, 33r, 33v, 34v, 35r, 37r, 39r, 39v, 47r, 47v, 48v, 49r, 49v, 50r, 50v, 51r, 52v, 59v, 61r, 61v, 63r, 63v, 64r, 64v, 67v, 68r, 68v, 71r, dodatkowo uwierzytelnia jakość materiału pisarskiego. W tekście manuskryptu widnieje tylko pięć późniejszych dopisów¹⁷ – nie uwzględniając marginaliów – które zdradza na pierwszy rzut oka wyblakły odcień inkaustu.

Pisarz wykorzystał zasadniczo trzy rodzaje atramentu: czarny, którym przekazał treść liturgiczną; czerwony, którym wymalowane zostały nutownice, liczne inicjały i rubryki oraz niebieski z różnymi odcieniami. Wyjątek stanowi karta 30v,

¹⁴ Pergamin południowy, tzw. *charta italica*, był materiałem znacznie cieńszy i wyprawianym jednostronnie. Tamże, s. 53.

¹⁵ Tamże, s. 54; por. także: Mi a z g a, *Antyfonarz kielecki*, s. 17.

¹⁶ „Dobry atrament średniowieczny był pierwotnie zupełnie czarny lub ciemnobrunatny, pismo też najstarszych rękopisów i dokumentów zachowało do dziś dnia swoją właściwą czarną barwę” (S e m k o w i c z, *Paleografia*, s. 65).

¹⁷ Na karcie 27r, u dołu lewej kolumny niedbale domalowana została nutownica koloru czerwonego, pod którą znajduje się tekst, również koloru czerwonego. Dopisek ten jest wyblakły i zanikający. Charakter pisma zupełnie odbiega od całości manuskryptu, co wskazuje na późniejsze jego pochodzenie, a także użycie atramentu niezbyt dobrej jakości; Dopisany tekst notuje karta 30v. Znajduje się on w prawej kolumnie karty, na zakończenie czytania. Późniejszy dopisek znajduje się także na karcie 57v, tuż pod czytaniem; Wyblakły i mniej staranny dopisek odnotowano również na karcie 59v, pod ostatnią nutownicą prawej kolumny; Pojedynczy, dopisany wyraz zawiera także karta 65r.

gdzie motyw roślinny inicjału podkreślony został kolorem zielonym i brązowym. Przy ich pomocy scharakteryzował także wpisane w inicjał postaci dwóch świętych: Andrzeja i Piotra. Do zdobienia inicjałów użyto również atramentu koloru brązowoszarego, o czym będzie jeszcze mowa. Manuskrypt płocki nie zawiera złocen. Nie można więc potwierdzić tezy Adadyńskiej o używaniu złota przez skryptora¹⁸.

1.4. Paginacja

Wykonawca manuskryptu płockiego nie ponumerował kart. Fakt ten można wytłumaczyć tym, że wczesne średniowieczne nie znało numerowania stron, które zaczyna występować częściej dopiero w XIII i XIV w.¹⁹ Z tego też powodu wiele ksiąg powstało bez jakiegokolwiek numeracji, w tym również omawiany przez nas zabytek, który nie posiada ani foliacji, ani paginacji. Dopiero w późniejszym czasie lekko ołówkiem naniesiono numerację stron cyframi arabskimi. Jest ona ciągła i nie uwzględnia ubytków, a na dodatek wkradł się do niej błąd w postaci dwukrotnego powtórzenia tej samej cyfry²⁰.

Przy analizie rękopisu będziemy posługiwać się paginacją odpowiadającą aktualnemu stanowi zabytku, począwszy od karty 1 do 73.

1.5. Składki i ubytki

Manuskrypt płocki składa się w obecnym stanie z 8 niejednakowych składek, tworząc łącznie 73 karty (146 stron)²¹. Po przebadaniu poszczególnych poszytów autor niniejszego opracowania doszedł do przekonania, że formantem struktury stał się *quinternion*²², najczęściej stosowany w rękopisach muzycznych²³. Ponieważ na 8 istniejących składek 6 spośród nich jest kompletnych, czyli posiada-

¹⁸ „Aby osiągnąć szczególne walory skryptor używał kolor złoty. Zadziwiający jest fakt, iż kolory te są nadal bardzo intensywne i żywe” (A d a d y ń s k a, *Antyfonarz*, s. 17).

¹⁹ Od VIII-XI w. liczbowanie kart i stron pojawia się sporadycznie. Ma ono miejsce przede wszystkim w mszałach. Na szerszą skalę paginacja ma miejsce dopiero w XIII w., a rozpowszechnia się w następnym stuleciu. Szerzej na ten temat zob. S e m k o w i c z, *Paleografia*, s. 77; por. także: M i a z g a, *Antyfonarz kielecki*, s. 17.

²⁰ Aktualna numeracja zawiera dwukrotnie stronę 11.

²¹ Zdaniem A. Adadyńskiej kodeks liczy 72 karty. Zob. A d a d y ń s k a, *Antyfonarz*, s. 10.

²² Składki zawierające pięć arkuszy (10 kart) przełamanych na dwoje, wkładanych jeden w drugi i zszywanych razem pośrodku. S e m k o w i c z, *Paleografia*, s. 76-77; por. także: R. A d a m k o, *Rękopisy liturgiczne Biblioteki Kapitulnej w Spiskiej Kapitule. (Studium liturgiczno-źródłoznawcze. Edycja tekstu)*, t. 1, Lublin 2001, s. 16 (mps, Biblioteka KUL).

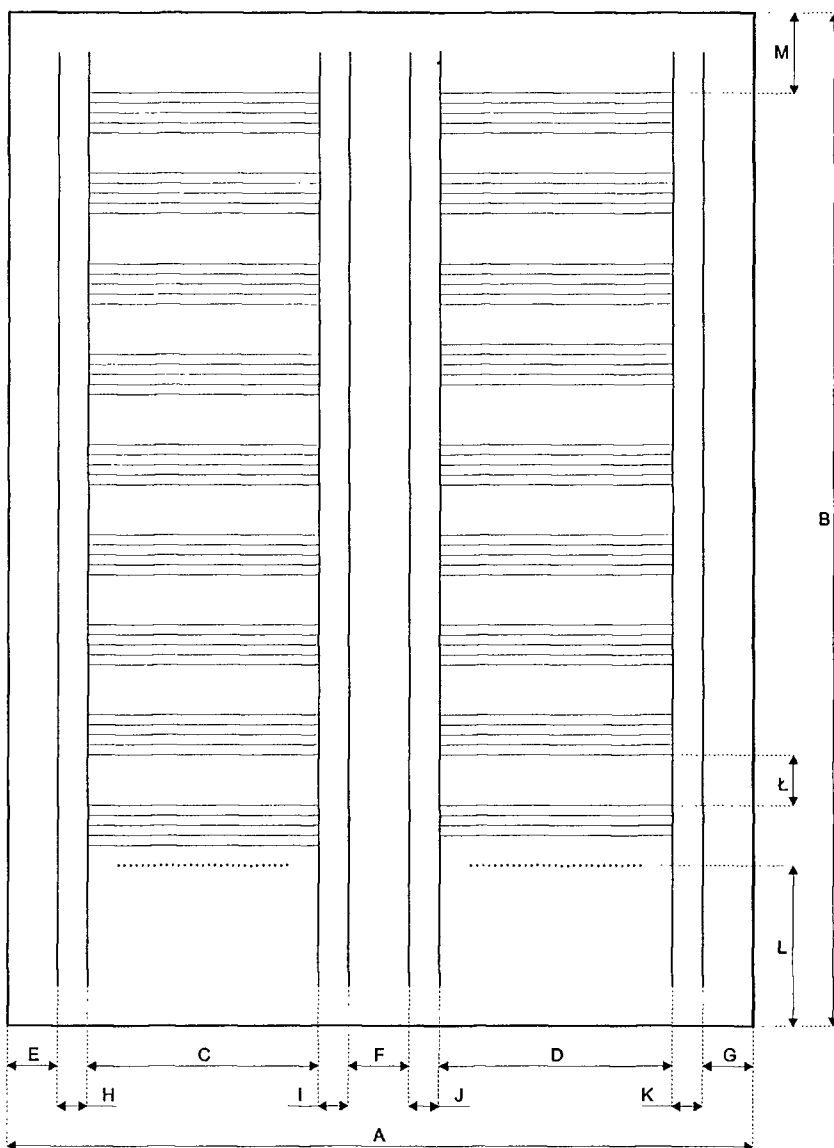
²³ M. Kalita, *Analiza źródłoznawcza rękopisu muzycznego ms. IF 387 z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, w: *Muzyka religijna w Polsce. Materiały i studia*, t. 9, red. J. Pikułlik, Warszawa 1988, s. 141.

jących po 10 kart, można zaryzykować twierdzenie, że cały kodeks wykazywał pierwotnie strukturę quinternionową. Przekonanie to wzmacnia dodatkowo fakt, że pomiędzy piątym i szóstym poszytem występuje znaczny ubytek, wskazujący na istniejącą tu pierwotnie jeszcze jedną, a może nawet więcej składek. Jest to jedyne miejsce w całym zabytku o tak znacznej luce. Poza tym niekompletne są składki 1 i 8. Poszyt pierwszy liczy 8 kart, natomiast ósmy 5 kart. Stosując analogię do pozostałych składek, należy domniemywać, że także te poszyty liczyły po 10 kart. Ponadto w kodeksie należy odnotować ubytki w postaci wycięcia znacznych fragmentów kart poprzez wykrojenie prawych, górnych rogów. Zjawisko to odnotowano na kartach: 20, 43 i 54. Trudno dziś jednoznacznie wskazać powód, którym kierował się sprawca. Skoro jednak zabieg ten dotyczy trzech różnych stron i dokonano go przy użyciu narzędzia ostrego, należy przypuszczać, że brakujące fragmenty były bardziej ozdobne i zawierały na przykład miniatury. Ślady interwencji w postaci wykrojenia dolnego fragmentu pergaminu spotykamy także na karcie 71. Karta jednak posiada nienaruszoną zawartość. Do najbardziej zdefektowanych należy karta 73, która mimo to odnotowuje pełny tekst liturgiczno-muzyczny.

W antyfonarzu można znaleźć także, na skutek używania rękopisu, uszkodzenia prawych dolnych rogów kart w postaci zagięć (karty: 19, 21, 22, 23, 30, 31) i obcięć (karty: 27, 32). Ślad zagięcia lewego dolnego rogu widoczny jest na karcie 4. Ponadto w kodeksie dostrzega się nieliczne, drobne przedziurawienia powstałe przy wyprawianiu skóry. Po jednym przedziurawieniu mają karty: 10, 23, 24, 28, 32, 46, 65, 67, natomiast dwa tego typu ubytki ma karta 6. Niektóre z tych przedziurawień były zszywane, o czym świadczą ślady przekłuć wokół nich.

1.6. Układ graficzny karty

Wszystkie karty rękopisu mają kształt prostokątny o wymiarach 560 × 380 mm. Układ graficzny karty ilustruje zamieszczony niżej rysunek:

A – Wysokość karty; B – wysokość karty; C – długość nutownicy kolumny pierwszej; D – długość nutownicy drugiej; E – margines grzbietowy; F – margines interkolumnowy; G – margines zewnętrzny; H – szerokość między pionowymi liniami okalającymi lewą nutownicę karty z lewej jej strony; I – odległość między pionowymi liniami okalającymi lewą nutownicę karty z prawej jej strony; J – odległość między pionowymi liniami okalającymi prawą nutownicę karty z lewej jej strony; K – odległość między pionowymi liniami okalającymi prawą nutownicę karty z prawej jej strony; L – odległość między tekstem a dolną krawędzią karty; Ł – odległość między nutownicami; M – odległość między nutownicą a górną krawędzią karty

Rozplanowanie kart jest jednak zróżnicowane. Tekst na kartach został rozmieszczony w dwóch niejednakowych kolumnach, oddzielonych marginesem interkolumnowym. W związku z tym także marginesy nie zawsze będą posiadały dokładnie te same parametry. Marginesy zewnętrzne są zawsze szersze od wewnętrznego. Podwójne linie pionowe przy nutownicach nie dotyczą krawędzi pergaminu, tak dolnej jak i górnej.

Dla przykładu zdjęto wymiary z dwóch różnych kart: 1r i 69r, podając je w milimetrach. Wyniki pomiarów przedstawia tabela (Tabela 1):

Tabela 1

wymiary \ Karta	1r	69r
A	380	380
B	560	560
C	86,74	85,40
D	93,74	95,96
E	59,32	50,64
F	28,64	30,26
G	69,60	70,44
H	10,70	9,72
I	10	9,62
J	11,54	10,86
K	10,54	10,96
L	91,84	91,80
Ł	17,10	17,10
M	58,64	58,64

Wymiary są zatem zróżnicowane, co może świadczyć o tym, że skryptor posługiwał się różnymi wzorcami, bądź liniował poszczególne strony osobno.

Wyciągając wniosek z dotychczasowych spostrzeżeń możemy stwierdzić pewną niestaranność pracy skryptorium, w którym powstał omawiany egzemplarz.

1.7. Marginalia

W omawianym egzemplarzu pojawiają się, choć stosunkowo rzadko, dopiski na marginesach świadczące o jego używalności²⁴, o których w ogóle nie wspomina A. Adadyńska. Prawdopodobnie ich autorami byli głównie kantorzy. Uwagi te, poczynione z reguły na wysokości rubryk, przekazują w części lub w całości treści rubryk, bądź tak jak w przypadku kart: 41r – treść antyfony i 41v – treść psalmu.

Wyjątkiem są karta 59v, gdzie dopisek nie znajduje się tuż przy rubryce, ale przy zapisie liturgiczno-muzycznym. Dopiski przekazują następujące treści:

1. Na k. 11r: *Cecilie virginis* (dalej nieczytelny)
2. Na k. 38v: *Ad primam tempore paschali*
3. Na k. 39r: *Ad primam tempore paschali*
4. Na k. 39v: *In II vesperis antiphone*
5. Na k. 41r: *In communi unius ewangeliste. Ad vespervas super psalmos an. Estote fortes*
6. Na k. 41v: *Cetara (sic!) omnia ut mathei*
7. Na k. 42r: *In communi unius martiris*
8. Na k. 46v: *In III° Nocturno*
9. Na k. 49r: *Ad VI R, Ad III R*
10. Na k. 49v: *Ad IX R*
11. Na k. 50r: *In II vesperis an*
12. Na k. 55r: *In primo Nocturno an.*
13. Na k. 56r: *lectio prima*
14. Na k. 59r: *In II° Nocturno an.*
15. Na k. 59v: Dopisek nieczytelny
16. Na k. 61v: *laudes*
17. Na k. 63r: *Ad VI R, Ad IX R*
18. Na k. 64r: *De simplicibus confessoribus et psalmi feriales*
19. Na k. 67r: *laudes*
20. Na k. 68r: *Ad III, Ad VI, Ad IX, Ad III*
21. Na k. 69r: *De confessoribus Capitulum*

Należy więc stwierdzić, że dopiski poczynione na marginesach księgi nie są zjawiskiem odosobnionym. Praktyka ta bowiem stosowana była na szeroką skalę, zarówno w kodeksach wcześniejszych jak i późniejszych. Świadczy to jedynie o używaniu rękopisu i traktowaniu go „niemal jako podręcznik przy sprawowaniu liturgii”²⁵.

²⁴ Karty: 11r, 38v, 39r, 39v, 41r, 41v, 42r, 46v, 49r, 49v, 50r, 55r, 56r, 59r, 59v, 61v, 63r, 64r, 67r, 68r, 69r.

²⁵ I. Pawlak, *Graduały piotrkowskie jako przekaz chorału gregoriańskiego w Polsce po Soborze Trydenckim*, Lublin 1988, s. 97.

2. Analiza paleograficzna

Paleografia łacińska i muzyczna jawi się jako dziedzina nauki bardzo przydatna przy ustalaniu czasu i miejsca powstania źródeł rękopiśmiennych²⁶. Jej przedmiotem jest każde dawne pismo, niezależnie od sposobu zapisywania najrozmaitszych pojęć, używanych w różnych epokach²⁷. Ponadto badacz kodeksów średniowiecznych, zwłaszcza kościelno-liturgicznych, spotyka bardzo często oprócz pisma i różnorodnych zdobień jeszcze notację muzyczną, za pomocą której zanotowano monodię liturgiczną.

Do takich zabytków należy także egzemplarz płocki. Dlatego też na obecnym etapie badań podjęte zostaną następujące zagadnienia: charakterystyka pisma, notacja muzyczna i elementy zdobnicze.

2.1. Gatunek pisma

Chcąc należycie poznać rodzaj pisma, należy pamiętać o tym, iż w przebiegu swych dziejów poddane było ono prawu ciągłej ewolucji. Czynniki umożliwiające jego rozwój kształtowały się różnie i w różnym czasie, po to, by spełnić fundamentalne wymaganie, którym jest „łatwość komunikowania zawartych w nim treści”²⁸.

W okresie średniowiecza ustaliły się dwa zasadnicze rodzaje pisma: majuskuła jako pismo większych rozmiarów, którego litery charakteryzuje równa wysokość oraz minuskuła odznaczająca się zróżnicowaniem znaków pod względem wysokości²⁹. Obydwa gatunki poddane były ciągłemu rozwojowi. O ile w XIII w. pismo było staranne i piękne, o tyle w następnym stuleciu przybrało kształty mniej regularne, stając się - także dzięki zastosowanym skrótom - coraz trudniejsze do odczytania³⁰.

Analiza paleograficzna ujawnia, że rękopis płocki napisany został kaligraficzną teksturą minuskułną i majuskułną. Jest to typ tekstury gotyckiej, używanej do pisania ksiąg liturgicznych, biblijnych, prawniczych oraz innych kodeksów o ważniejszym znaczeniu³¹. Ogólny dukt pisma w całym manuskrypcie jest jednaki. Zdarzające się czasem pewne różnice graficzne w prowadzeniu linii liter, czy stawianiu lasek, nie naruszają jednak jednolitości techniki pisarskiej i przemawiają za jednym skryptorem. Pismo jest staranne, bez przekreśleń i pomyłek.

²⁶ A d a m k o, *Rękopisy liturgiczne*, s. 21.

²⁷ J. S z y m a Ń s k i, *Nauki pomocnicze historii od schyłku IV do końca XVIII w.*, Warszawa 1976, s. 266.

²⁸ Tamże, s. 276.

²⁹ M i a z g a, *Antyfonarz kielecki*, s. 21.

³⁰ S e m k o w i c z, *Paleografia*, s. 315-316.

³¹ K. N i e g o w s k i, *XV-wieczny Antyfonarz ms. 48 z Archiwum Kapituły Katedralnej na Wawelu w świetle tradycji europejskiej*, „Saeculum Christianum”, 9 (2002) n. 2, s. 115.

Zastosowaną w kodeksie minuskułę charakteryzuje przewaga wysokości nad szerokością, tworzenie lekko ostrych kątów, a także skłonność do łamania linii prostych trzonków i lasek. Poszczególne litery stoją obok siebie bardziej zwarte i związane ze sobą. Minuskułą zanotowano także wszystkie noty rubrycystyczne, imiona świętych i osób boskich. Wysokość minuskuły waha się w granicach 6,6 mm.

Poszczególne litery minuskułne posiadają następujące cechy:

(a) Trzonek w górnej części nieco wygięty jest w lewo. Brzuszek litery zamyka cienka ukośna kreska.

(b) Wydłużona laska posiada u góry lekkie rozszerzenie. Brzuszek w górnej części nie dotyka zupełnie laski, zostawiając delikatną przestrzeń.

(c) Wydłużona górna krzywizna łączy się z następną literą.

(d) Brzuszek litery ma formę zaokrągloną. Jej trzonek w górnej części przechylony jest w lewą stronę.

(e) Literę charakteryzuje podwójne załamanie trzonka w górnej części. Kreska domykająca brzuszek jest znacznie cieńsza od pozostałych, co sprawia, że litera jest czytelna i różni się od innych, podobnych sobie, np. od litery *c*. Załamanie górne jest bardziej ukośne.

(f) Podwójna krzywizna górnej części trzonka jest lekko ostra. W górnej części laski znajduje się pozioma kreska, wysunięta w prawą stronę, która dotyka sąsiadującej z nią litery. Trzonek jest zakrzywiony również w dolnej części w prawą stronę tak, że łączy się z następną literą.

(g) Kształt litery jest lekko zaokrąglony. Trzonek w dolnej części posiada podwójne załamanie. Trzonek w górnej części zaopatrzony jest dodatkowo w niewielką kreseczkę, stanowiącą rodzaj łącznika z następną literą.

(h) Lewy trzonek litery wysunięty jest nieco w górne pole i zakończony jest rozwidleniem. Prawy z kolei wydłużony jest w dolne pole, na końcu wygięty w lewą stronę i lekko ścięty. Ich konstrukcja pomyślana jest tak, że lewy trzonek dotyka prawego i odwrotnie, tworząc w ten sposób zamkniętą przestrzeń między nimi.

(i) Trzonek litery w górnej części zakończony jest ukośnie ściętą główką, nad którą umieszczona jest bardzo cienka kreska, przechylona w prawą stronę, zastępująca kropkę. Dolna część litery łączy się z następną za pomocą cienkiej kreski.

(k) Trzonek litery w górnej części jest rozwidlony, u dołu natomiast zakrzywiony w prawą stronę. Do trzonka, w połowie jego wysokości, dołączone są dwie kreski tej samej grubości, co trzonek. Górna kreska jest znacznie krótsza i ukośna, przypominając swym kształtem postać rombu. Kreska dolna stanowi rodzaj nóżki. W górnej części jest ostro załamana w lewo, natomiast u dołu łączy się z kolejną literą.

(l) Laska tej litery w górnej jej części jest rozwidlona, natomiast w dolnej lekko ścięta i łączy się z następną literą.

(m) Trzonki tej litery w górnej części zakończone są małymi rombami, natomiast u dołu połączone ze sobą kreskami. Wszystkie trzonki są tej samej grubości.

(n) Kształt tej litery jest prawie identyczny z literą *m*.

(o) Litera nie posiada ostrych kształtów. Jej owalna postać złagodzona jest czterokrotnym łamaniem linii.

(p) Pionowy trzonek litery u góry zakończony jest rombem, na dole wydłużony i podkreślony cienką poziomą kreską, odchodzącą w prawą stronę. Prawy trzonek, zarówno u góry, jak i na dole, dotyka lewego, tworząc zamknięte pole.

(q) Prawy trzonek litery wydłużony jest w dół, na końcu ścięty i zaopatrzony w cienką kreseczkę, łączącą ją z następną literą. Brzuszek litery, z ostro ściętymi bokami u góry i na dole, połączony jest z trzonkiem.

(r) Litera ta posiada dwie formy, w zależności od tego, czy występuje samotnie, czy jako ligatura z literą *b*, *p*, *o*. W pierwszej postaci trzonek w górnej części posiada dwa romby, przy czym prawy z nich dotyka często następnej litery. Dolna jego część zakończona jest cienką kreską mocno zawiniętą ku górze, stanowiącą łącznik z kolejną literą. W drugim przypadku kształt tej litery jest nieco inny. Ligatura z literą *o* sprawia, iż *r* nie posiada trzonka i tworzy bardziej okrągłą formę.

(s) Litera ta posiada dwie formy. Jedna z nich, to *s* okrągłe, niemal identyczne z dzisiejszym, charakteryzujące się ściętymi bokami. Druga postać tej litery, to tzw. *s* długie, z wydłużoną w górne pole łaską, na górze tworzącą załamanie w postaci daszka. Także na dole trzonek tej litery jest nieco załamany w prawą stronę i zaopatrzony w cienką kreskę, łączącą tę literę z następną.

(t) Trzonek litery u góry jest ścięty i zaopatrzony w poziomą belkę, dotykająca następnej litery. Dolna część trzonka jest lekko zaokrąglona, tworząc połączenie z kolejną literą.

(u) Kształt tej litery jest niemal identyczny z literą *n*. Posiada ona dwa pionowe trzonki, przypominające u góry ścięte romby, które u dołu połączone są ukośną kreską o średniej grubości.

(w) Litera ta występuje bardzo rzadko w kodeksie, najczęściej w wyrazie *ewangeliarum*. Wyglądem przypomina połączenie ze sobą dwóch liter *v*. Jej trzonki u góry zakończone są małymi rombami, a u dołu ścięte, tworząc w ten sposób rodzaj zamknięcia z następnym trzonkiem.

(y) Cauda litery jest wydłużona w dół i odchylona w lewą stronę. Ramiona tej litery zakończone są małymi rombami. Nad literą znajduje się dodatkowo ukośna cienka kreska, przechylona w prawą stronę. Kopista używa tej litery także zamiennie z podwójnym *ii*.

(x) Litera przypomina wyglądem dwa krzyżujące się trzonki, które w dolnej części są na zewnątrz wygięte. Miejsce krzyżowania się trzonków przecięte jest cienką, ukośną kreską. Górne części trzonków zakończone są małymi rombami.

(z) Litera ta występuje wyłącznie w imieniu *elyzabeth*, zastępując literę *s*. Kształtem przypomina dzisiejsze *z*, z tą jednak różnicą, że przecięte jest w połowie trzonka poziomą kreską.

Majuskułę zastosowano jedynie dla początkowych liter poszczególnych ustępów, zdań czy wierszy liturgicznych. Wysokość tych liter jest zróżnicowana

i waha się w granicach od 4 do 5 cm. Występująca tu majuskuła ma swoje źródło w dawnych formach pisma łacińskiego, zwanych kapitałą i uncjałą, a także jako przekształcenie litery minuskułnej na majuskułną poprzez jej powiększenie³².

Pewną trudność w odczytywaniu tekstu liturgicznego stanowią abrewiacje, odpowiadające ówczesnej konwencji stosowanej w skryptoriach. Najstarszą formą abrewiacji, polegającą na zaznaczeniu tylko początku wyrazu z pominięciem całej jego reszty jest suspensja³³. Najbardziej radykalną jej odmianą są tzw. sygle, ograniczające się do podania tylko początkowej litery wyrazu z punktem po niej, bądź z kreską nad literą. Antyfonarz Płocki posługuje się nią przy zaznaczaniu niektórych rubryk, np. *o.b.gg.ppe.* = *homilia beati gregorii papae*, *ā* = *antyfona*, *p* = *psalm*, *v* = *versus*, *R* = *Respons*. Często jest zabieg skracania wyrazów poprzez ściągnięcie (*contractio*), usuwając ze środka jedną lub więcej liter, np. *āt* = *ait*, *dūm* = *dominum*, *letabūtur* = *letabuntur*, *mūdi* = *mundi*, itp. Poza suspensją i kontrakcją średniowieczna brachygrafia posługiwała się również system znaków reprezentujących określone zgłoski, a nawet całe wyrazy. Przybierają one różną postać zewnętrzną. W omawianym zabytku najczęściej jest to zwykła pozioma kreska, wskazująca opuszczenie liter *m*, np. *sanguinē* = *sanguinem*, *cū* = *cum*, *verū* = *verum*, *antē* = *antem*. Rękopis zawiera także szereg ligatur. Proces ten zachodzi przy zestawieniu liter *a*, *b*, *d*, *o*, *p* ze spółgłoską *r*. Ligaturę tworzy także spójnik *et*.

Najczęstszymi skrótami w tekście bez nut są przyimki: *p* = *per*, *p* = *prae*, *p* = *pro*.

W antyfonarzu można zauważyć cechy pisowni charakterystyczne dla średniowiecza. Zauważono następujące: dodawanie litery *c* (*michi*), dodawanie litery *h* (*ihesus*), stosowanie *e* zamiast *ae*, *y* zamiast *i* (*elyzabeth*, *tytulum*, *alleluya*), *w* zamiast *v* (*ewangelistarum*), zamienne stosowanie liter *u* i *v* (*lauerunt*, *adueniens*), zamiana litery *t* literą *c* (*gracias*), po literze *x* nie ma *s* (*exultet* zamiast *exsultet*). Ponadto imiona osób boskich i świętych napisano minuskułą (*ihesus*, *dominus*, *martinus*, *briccus*, *elyzabeth*, *cecilia*, *clemens*, *chrisogon*, *saturnini*, *maurii*, *darie*, *katherina*).

2.2. Notacja muzyczna

Czternastowieczny rękopis płocki posługuje się pięcioliniowym systemem nutowym. Linie wymalowano tradycyjnie czerwonym atramentem. Nutownice, rozplanowane obok siebie w dwóch kolumnach, ujęte są z lewej i prawej strony dwulinią koloru czerwonego, jak pokazano to na Rys.1. Między pionowymi dwuliniąmi kreślone są poziome pięciolinie nutowe, które łączą się po bokach tylko z wewnętrznymi liniami pionowymi, nie przecinając ich. Szerokość każdej z nu-

³² S e m k o w i c z, *Paleografia*, s. 326-327.

³³ Tamże, s. 420.

townic wynosi 26,48 mm, natomiast odległość między poszczególnymi liniami w pięciolinii 6,34 mm. W badanych miejscach rękopisu wymiary te były identyczne. Na każdej z kart występuje nie więcej, niż dziesięć pentagramów, na których zarejestrowana została treść muzyczna. Często ze względów technicznych (np. czytania, oracje) jest ich znacznie mniej. Pięciolinia od pięciolinii oddalona jest średnio od 16 do 17 mm.

Omawiany zabytek stosuje tylko dwa rodzaje kluczy: *c* i *F*. Wysokość klucza *F* na różnych kartach jest różna i średnio wynosi 15,60 mm, a klucza *c* 8,6 mm. Klucze te występuje najczęściej razem, choć nie zawsze, np. na k. 2v w pierwszej kolumnie użyto tylko klucza *F*, a na k. 33r widnieje tylko klucz *c*. Takich miejsc, gdzie klucze występują osobno, jest znacznie więcej. Klucz *c* usytuowany najczęściej jest na linii czwartej, bardzo często na linii trzeciej, kiedy wraz z nim notowany jest także klucz *F* (k. 1r, 2r, 5r, 7r, 8v, 9r, 10r, 10v, 14r, 16r, 25r, 25v, 29r, 30r, 30v, 32v, 33r, 36v, 37r, 45r, 45v, 46r, 51v, 52r, 52v, 53r, 56r, 57r, 59v) i jeden raz na linii drugiej (k. 67r). Klucz *F* samodzielnie występuje wyłącznie na linii trzeciej. Natomiast jeżeli jest zapisany na linii drugiej, to zawsze nad nim, na linii czwartej, jest klucz *c*³⁴. Samodzielnie występującego klucza *F* na drugiej linii nie spotkano.

Na końcu każdego systemu muzycznego znajduje się *custos*. Ma on formę rombu z jedną kreską zawiniętą do góry, bądź dwie kreski: jedną skierowaną do góry, a drugą do dołu³⁵.

Bemol stosowany tuż po kluczu (karty: 24v, 29r, 29v, 40r, 40v, 71v), bądź wewnątrz utworu (karty: 26r, 28r, 30r, 37v, 43v, 47v, 48r, 50v, 51r, 56v, 60r – dwa razy, 61r – dwa razy, 64v, 65r, 70r) jest jedynym znakiem chromatycznym w omawianym antyfonarzu, o czym w ogóle nie wspomina A. Adadyńska. Zarówno przy kluczu, jak i w przebiegu tekstu muzycznego posiada zawsze tę samą formę graficzną. Nie odnotowano natomiast kasownika.

W omawianym zabytku brak jakichkolwiek kresek podziałowych, nawet przy dłuższych melizmach. Średniowieczne rękopisy nie podają znaków podziału melodii na mniejsze części, takie jak: odcinki, człony czy okresy, pozostawiając tę kwestię mistrzowi chóru³⁶.

Notacja, przy pomocy której zapisano tekst muzyczny, reprezentuje typ gotycki (hufnalowy). Tego rodzaju notacja, jako najpóźniejsza z notacji wyraźnie zarysowanych, powstała w XIV w. i jest pochodną notacji metzkiej³⁷.

³⁴ Zdaniem Adadyńskiej klucz *F*, „gdy występuje z kluczem *c*, notowany był na 1 lub na 2 linii”. Zob. A d a d y Ń s k a, *Antyfonarz*, s. 15. To stwierdzenie nie znajduje jednak w pełni potwierdzenia, bowiem nie odnotowano ani jednego miejsca, w którym klucz *F* zanotowany był na pierwszej linii. Czasem można jedynie odnieść wrażenie, jakoby znajdował się między pierwszą a drugą linią.

³⁵ „Der Custos ist demnach das unmittelbarste Erkennungsmittel diastematischer Neumierung und wo er fehlt, liegt keine diastematische Aufzeichnung vor” (P. W a g n e r, *Einführung in die Gregorianischen Melodien*, t. 1, Leipzig 1912, s. 262).

³⁶ M i a z g a, *Antyfonarz kielecki*, s. 146.

³⁷ „Notacja metzka, jeszcze jeden wytwór Galów, rozciąga się na wschód: do Brabantu,

Poszczególne neumy mają formę rombu³⁸ z dodanymi z prawej strony i skierowanymi do góry trzonkami. Średnio wysokość nuty wynosi 5,45 mm. W omawianym zabytku występują następujące nuty:

1. Nuty proste:

- *Punctum* - ma zawsze formę rombu z zawsze widoczną krótką ukośną kreską, wyprowadzającą w kierunku górnym. Neuma ta bierze największy udział w tworzeniu melodii.
- *Virga* - nuta ta składa się z dwóch elementów: laski i główki, przy czym główka zwraca się zawsze w prawą stronę. Laskę charakteryzuje różna jej wysokość. Zabytek płocki w ogóle nie stosuje *virgi* jako neumy samodzielnej. Jest ona używana wyłącznie w grupach neumatycznych.

2. Neumy pojedyncze:

- *Pes* – neuma ta występuje w dwóch postaciach: jako złożenie *punctum* dolnego i *virgi* (przy skoku interwałowym większym od sekundy, np. k. 14v) i złożenie dwóch *punctum* (przy skoku sekundowym, np. k. 3r). W pierwszym przypadku (*punctum* + *virga*) główka *virgi* skierowana jest zawsze w prawą stronę, co jest charakterystyczne dla notacji metz-
eńskich³⁹.
- *Clivis* – neuma ta składa się z *punctum* górnego, mającego postać rombu i grubej pionowej laski o różnej wysokości, w zależności od położenia. Kreska pionowej laski jest zawsze na górze i na dole ukośnie ścięta. Dodatkowo na dole posiada małą ukośną kreskę w kierunku górnym.
- *Scandicus* - w omawianym egzemplarzu neuma ta przedstawia cztery figury: *pes* + *virga*, *punctum* + *punctum* + *virga*, *punctum* + *punctum* + *punctum* + *virga*, *punctum* + *virga* + *virga*. Najczęściej spotyka się formę *scandicusa* w postaci dwóch *punctum* i *virgi*.

Luksemburga, Belgii i Holandii. Dalej przechodzi zmieniona nieco w formie gotyckiej w regiony języka niemieckiego” (R. B e r n a g i e w i c z, *Recepcja tradycji neumatycznych w notacji Graduału Wiślickiego w świetle neum liquescentes*, Apostolicum. Ząbki 1999, s. 35); Natomiast zadaniem I. Pawłaka notacja ta wykształciła się w XV w. i w początkach XVI w. Zob. P a w ł a k, *Graduały piotrkowskie*, s. 88; Również zdaniem T. Miazgi, Metz oddziaływało na kraje północne, takie jak: Niemcy, północno-wschodnia Francja (Laon), Belgia, Luksemburg, Holandia, Austria, Czechy, Węgry i Polska. Zob. M i a z g a, *Antyfonarz kielecki*, s. 156.

³⁸ Nuta rombowa uformowała się w Niemczech. Na jej kształt wpłynęła przede wszystkim zmiana przyborów pisarskich. Zob. B. B a r t k o w s k i, *Graduał czerwiński, jego proveniencja, stan zachowania, cechy paleograficzne, części składowe oraz zawartość*, Lublin 1965, s. 40 (mps, Biblioteka KUL).

³⁹ A d a m k o, *Rękopisy liturgiczne*, s. 36.

- Climacus - występuje w potrójnej postaci: złożony z trzech opadających *punctum*; złożony z czterech zstępujących *punctum*; *climacus flexus*.

3. Ponadto występują także: bistrofa, tristrofa, bivirga, trivirga, bipunctum.

W zabytku nie odnotowano neum specjalnych: *notae liquescentes* i *quilismy*. Zdaniem I. Pawlaka nie były one na ogół stosowane w polskich księgach chorałowych⁴⁰.

Powyższe neumy, należące do zasadniczego kanonu notacji gregoriańskiej, nie wystarczyły jednak do wyrażenia całego bogactwa kantyleny liturgicznej. Dlatego, zależnie od potrzeby, połączono je w różne kombinacje. Z tego też powodu czasami trudno jest jednoznacznie wywnioskować, czy w danym przypadku mamy do czynienia z neumą, bądź większą grupą neumatyczną.

2.3. Zdobnictwo

Rękopis średniowieczny sprawiał często wrażenie monotonii. Aby temu zapobiec, stosowano środki ożywiające jego zewnętrzny wygląd. Najbardziej powszechną manierą stało się zdobnictwo⁴¹.

Antyfonarz Płocki nie posiada jednak zbyt bogatych i kunsztownych elementów zdobniczych. Trudno jednoznacznie wskazać powód, którym kierował się skryptor. Być może jego twórca nie mógł sobie na nie pozwolić z powodu małych umiejętności.

Elementami zdobniczymi kodeksu są inicjały i jedna zachowana miniatura. Studium inicjałów pozwala na dokonanie wśród nich podziału na dwie grupy: proste i ozdobne. Nie ma jednak reguły, co do miejsca pojawiania się ich.

Inicjały proste to takie, które nie posiadają żadnych elementów dekoracyjnych. Wykonane są zasadniczo kolorem czarnym. Jedyne zdwojenia tych liter wykończono kolorem czerwonym. Ich wielkość wykracza nieco poza dolną i górną linię nutownicy. Pojawiają się one w incipitach antyfon i wersetów. Ten typ inicjałów występuje począwszy od pierwszej strony kodeksu.

Drugą grupę, liczniejszą, tworzą inicjały ozdobne. Wiele ze śpiewów wyróżniono tym inicjałem. Ich wielkość jest jednak zróżnicowana, dla przykładu na k. 1r wysokość litery inicjalnej, bez tzw. wici inicjalnych, wynosi 45, 68 mm, a z wici 133, 44 mm. Jakkolwiek ich wielkość jest różna, to ich wspólną cechą jest to, że wykraczają zawsze poza pięciolinię, a nawet rozciągają się na przestrzeni kilku systemów, najczęściej dwóch albo trzech (np. kart: 6r, 32r, 34v, 35r, 38r, 38v, 39v, 40v, 41v, 50r, 57r, 58r, 58v, 59r, 62v, 63r, 63v, 65r, 66v, 68r, 68v, 70r). Studium tych inicjałów pozwala rozróżnić przynajmniej trzy ich rodzaje:

⁴⁰ Pawlak, *Graduały piotrkowskie*, s. 88.

⁴¹ Semkowicz, *Paleografia*, s. 79-80.

inicjały z konturami twarzy, inicjały z motywami roślinnymi oraz inicjały zdobione figurami symbolizującymi swym kształtem półkola, małe kwadraty i kreski tworzące różne kombinacje geometryczne, zazębienia, załamania, arabeski, przypominając w swym wizualnym kształcie rodzaj witraży.

Inicjały, na których widnieją podobizny ludzkich twarzy, pisane są zawsze czarnym inkaustem. Ich linie są często zdwojone i wypełnione czerwonym atramentem, przybierając w ten sposób bardziej estetyczny wygląd. Głowy ludzkie umieszczone są zawsze z lewej strony inicjałów i zwrócone w lewą stronę. Brak ich stylistycznych odrębności pozwala przypuszczać, iż najprawdopodobniej wyszły one spod jednej ręki. Rysy twarzy w całym kodeksie wykazują cechy jednorodnego stylu, a więc jednego iluminatora, który je wykonał. Kontur twarzy jest czytelny i z reguły rozplanowany na całej wysokości zewnętrznej strony inicjału. W związku z tym twarz będzie czasem bardziej wysmukła, a kiedy indziej bardziej owalna, w zależności od wielkości litery. Wysokość konturów twarzy jest w związku rozmaita i wynosi od 3,5 do 7 cm. Niekiedy dodatkowo wewnątrz tych inicjałów są inne drobne ozdoby w postaci kresek, punktów, itp. W jednym przypadku, na k. 2r, odnotowano wpisany wewnątrz litery inicjalnej *M* krzyż.

Jakość rysunków wykonanych w jednym stylu przemawia za jednym iluminatorem. Mimo jednak poprawności estetycznej i wprawnej ręki skryby nie można ich raczej ustawić na płaszczyźnie artystycznej. Zostały bowiem wykonane ręką kopisty, a nie malarza-artysty.

Drugą grupę stanowią inicjały dekorowane wzorami roślinnymi. Te litery inicjalne napisane zostały atramentem czerwonym, bądź niebieskim. Zasadniczy kontur stanowiący o konstrukcji litery jest pogrubiony. Z uwagi na dość pokaźną liczbę tego typu inicjałów ograniczymy się do omówienia kilku z nich, najbardziej charakterystycznych dla zabytku. Do analizy wybrano następujące: *D* (k. 1r), *D* (k. 20r), *O* (k. 26v), *I* (k. 57r), *I* (k. 68r), *S* (k. 69r). Różnią się one między sobą krojem, formą i rodzajem dekoracji.

Zasadniczy korpus inicjału *D* z k. 1r wykonany został czerwonym inkaustem, natomiast jego obrys kolorem błękitnym. Od korpusu litery odrastają z dwóch punktów długie, zawijające się kuliście pędy roślinne. Każdy z nich wypuszcza po cztery gałązki. Ich rozpiętość wynosi 133,44 mm i rozciąga się na przestrzeni czterech systemów nutowych. We wnętrze litery o wymiarach: 40,66 x 38,84 mm wpisana została plecionka, stylizująca formę witraża. Jej kolor jest taki sam, jak wici roślinnych.

Litera inicjalna *D* z k. 20r wykonana została atramentem czerwonym. W stosunku do poprzedniej charakteryzuje ją znacznie bogatszy ornament. Zarówno pędy roślin, jak i pozostałe elementy dekoracyjne odmalowano kolorem błękitnym. Różnica w stosunku do poprzedniego inicjału polega na większej ilości wici roślinnych i ich odgałęzieniach oraz na bogatszym obrysie zewnętrznym. Oczko litery wypełnia figury geometryczne, przypominające swym wyglądem długie laski, zaokrąglone na końcach. Wyglądem przypominają coś w rodzaju pastorału. Tak zaplanowane rozwiązanie podkreśla bardziej uroczysty charakter litery.

Inicjał majuskułny *O*, zamieszczony na k. 26v, wykonany został inkaustem ciemnoniebieskim. Kontur litery nie odbiega od poprzednich wzorów. Obrysowany jest delikatną plecionką, z której z lewej strony litery wyrasta pnące roślinne o pięciu pędach. Wewnątrz litery rozplanowany jest ornament, sprowadzony do figury geometrycznej. Pomyślany został tak, iż dzięki dwóm ciągłym liniom, dzielącym wewnątrz litery na dwie symetryczne połowy iluminator uzyskał efekt lustrzanego odbicia.

Na k. 57r mamy do czynienia z dwoma inicjałami *I*. W kolumnie lewej napisany został kolorem ciemnoniebieskim, natomiast w prawej czerwonym. Najprawdopodobniej zamierzeniem kopisty było przewyciężenie monotonii. Litery bowiem nie różnią się między sobą niczym szczególnym. Ich zewnętrzne kontury są wręcz identyczne. W połowie wysokości każdej z nich znajduje się niewielkie wybrzuszenie w postaci półkola. Litera niebieska obrysowana jest linią koloru brązowego, natomiast czerwona błękitnego. Obydwa inicjały ozdobione są od lewej strony plecionką w kształcie małych kółek z kresczkami. Przy literze niebieskiej, z dolnej jej części, wyrasta niewielkie pnące, wijące się ku górze. Litera czerwona zaopatrzona jest w dwie niewielkie wici.

Podobna sytuacja powtarza się na k. 68r, z tą tylko różnicą, iż obie litery *I* są koloru czerwonego, zaopatrzone są od lewej strony w błękitne, niemal identyczne plecionki. Z każdego z inicjałów wyrastają po dwie nieco splecione wici roślinne. Także i te litery posiadają w połowie wysokości wybrzuszenie w formie półkola.

Inny rodzaj dekoracji zawiera inicjalna litera *S* (k. 69r). Dekorator podkreślił tę literę wzorami dwóch rozwiniętych liści koloru brązowego, wpisanych do wewnątrz inicjału. W ten sposób zostały zamknięte wolne przestrzenie litery.

Trzeci rodzaj inicjałów, również często stosowany, to wyłącznie różnego typu plecionki i motywy geometryczne bez elementów roślinnych i ludzkich. Analiza kodeksu nie nasuwa żadnej reguły, którą kierowałyby się iluminator. Plecionki z reguły wypełniają wewnątrz inicjału, a także okalają go zewnątrz. Częstym elementem zdobniczym jest dodawanie kresek, kółek i kropek, które wypełniają zamknięte powierzchnie liter. Za każdym jednak razem elementy te są odpowiednio uporządkowane, co sprawia wrażenie, iż dekoracja nie była wykonana pośpiesznie.

Wśród dekoracji płockiego rękopisu zachowała się jedna miniatura (k. 30v), przedstawiająca dwóch apostołów: św. Tomasza i św. Judę Tadeusza. Ponieważ jest to jedyna z miniatur, poświęcimy jej nieco więcej uwagi.

Cechą charakterystyczną w kompozycji miniatur jest umieszczanie ich na tle zbliżonym do figury kwadratu, bądź prostokąta. Tak też dzieje się w przypadku naszej miniatury. Postacie świętych wpisane są w literę *a*, umieszczoną na tle prostokąta o wymiarach 132,20 mm x 109,56 mm. Obrys tła został dodatkowo podkreślony grubą ramką, przypominającą obramowanie obrazu. Tak zrealizowany zamysł może świadczyć o świadomym zamierzeniu iluminatora, chcącym zaak-

centować obroną figurę⁴². Kwadratowe tło, a w naszym przypadku prostokątne, miało także znaczenie symboliczne⁴³. Średniowiecze łączyło symbolikę kwadratu z liczbą 4. Z biegiem czasu z tą cyfrą związane różne treści symboliczne. Zdaniem R. Knapińskiego symbolika czwórki rozciąga się na wiele desygnatów, m. in. „cztery punkty kardynalne, cztery strony świata, cztery kolumny, na których wspiera się świat, cztery fazy księżyca, cztery żywioły, cztery płyny określające temperament człowieka, cztery rzeki raju, cztery litery hebrajskiego imienia *Jahwe*, cztery ramiona krzyża”⁴⁴. W przypadku omawianej miniatury chodzi o postacie apostołów, którzy umieszczeni są w polu litery *a*. Litera ta w czterech miejscach wykracza poza krawędzie prostokąta. Średnica pola, w którym widnieją postacie, wynosi 61,78 mm. Sama grubość litery *a* jest również zróżnicowana i w najszerszym miejscu liczy 29,22 mm. Wygląd zewnętrzny litery odbiega swym wyglądem od innych. Iluminator wzbogacił szatę graficzną litery motywami witrażowymi. Zgodnie z plastyką gotycką postacie ludzkie charakteryzuje smukły i szczupły wygląd⁴⁵. Ich szaty – błękitna i zielona – tworzą bogatą draperię łamiącą się w kanciaste fałdy. Każdy z apostołów został przedstawiony z nimbem wokół głowy oraz z atrybutami męczeństwa. Apostoł w zielonym płaszczu trzyma w lewej ręce włócznię, która jest najczęściej atrybutem św. Tomasza Apostoła, a w prawej księgę i zwrócony jest w kierunku drugiego z apostołów gestykującego prawą ręką, sprawiając wrażenie przekazywania czegoś ważnego. Apostoł ten trzyma w lewej ręce maczugę – atrybut św. Judy Tadeusza – co przekonuje, iż chodzi właśnie o tę postać.

Inicjał, ujęty w prostokątną ramkę, staje się ośrodkiem dekoracji marginesowej, o typie ornamentyki roślinnej. Od inicjału bowiem, z prawej jego strony, wybiegają dwa stylizowane, ulistnione i ukwiecone pędy roślinne, z których jeden pnie się ku górze, a drugi do dołu. Podobna floratura, czyli wypustka roślinna, biegnąca przez całą wysokość karty, znajduje się z lewej strony inicjału. Graficznie wygląda to tak, iż obydwie pędy roślinne tworzą rodzaj prostokątnego obramowania tekstu prawej kolumny karty.

Przeprowadzone badania inicjałów wykazały zatem ich zróżnicowanie, co świadczy o bogactwie inwencji iluminatora. Antyfonarz nie posiada jednak cech właściwych ówczesnej sztuce iluminatorskiej. Zastosowanie inicjałów, zarówno kaligraficznych jak i ornamentalnych, a nawet jednej miniatury, nie upoważnia jeszcze do zaliczenia go do katalogu ksiąg iluminowanych. Generalnie kodeks płocki nie charakteryzuje się nadzwyczajnym zdobnictwem. Jego wartość estetyczna i artystyczna zawiera się raczej w dobrze dobranych proporcjach.

⁴² Knapiński, *Kodykologia*, s. 135.

⁴³ Zdaniem R. Knapińskiego nawet prostokąt był sprowadzany symbolicznie do kwadratu. Tamże, s. 139.

⁴⁴ Tamże, s. 141.

⁴⁵ Semkowicz, *Paleografia*, s. 106.

3. Opis zawartości rękopisu

Układ omawianego rękopisu reprezentuje tzw. typ gregoriański, w odróżnieniu od gelazjańskiego, który łączył *De Tempore* i *De Sanctis* w jeden ciąg kalendarzowy⁴⁶. Treścią kodeksu jest wyłącznie *Proprium de Sanctis*, w skład którego wchodzi oficja o świętych oraz teksty wspólne o świętych.

Omówienie zawartości zabytku ograniczymy do ogólnej charakterystyki poszczególnych oficjów.

3.1. *Proprium de Sanctis*

W kodeksie występują następujący święci:

- Martini Ep. (11 listopada), k. 1-4r.
- Bricii Ep. (13 listopada), k. 4r-4v.
- Elisabeth (19 listopada), k. 5r-11r.
- Cecilie V. et M. (22 listopada), k. 11r-17r.
- Clementis M. (23 listopada), k. 17v-20v.
- Chrisogoni M. (24 listopada), k. 20v.
- Saturnini, Maurii et Darie (29 listopada), k. 20v.
- Katharina V. et M. (25 listopada), k. 20v-30v.

Rękopis rozpoczyna się oficjum o św. Marcinie, od słów *dixit discipulorum*. Z uwagi na defekt kodeksu brakuje dwóch pierwszych nocturnów. Obecnie oficjum zawiera kolejno: III° Nocturn, w skład którego wchodzi trzy antyfony z psalmami oraz trzy responsoria ze swoimi wersetami. Po psalmie trzeciej antyfony występuje także werset, a po trzecim responsorium dwa wersety. Po III° Nocturnie następuje pięć antyfon *ad Laudes, Capitulum et oratio*, antyfona do *Benedictus* z psalmem, pięć antyfon do *ad Vesperis*, responsorium z wersem oraz antyfona *ad Magnificat* z psalmem.

Oficjum o św. Marcinie posiada 15 antyfon, z czego 8 zakończonych jest formułami dyferencyjnymi (*Euouae*). Jednakże nie do wszystkich z antyfon podano incipity psalmów. Postąpiono tak zaledwie w 5 przypadkach. Ponadto oficjum zawiera 4 responsy i 6 wersetów.

Kolejne oficjum dedykowane jest św. Brykcjuszowi. Antyfonarz zawiera legendę o tym świętym z zastosowaniem do niego modlitwy o doktorach Kościoła⁴⁷. Jest ono bardzo skromne w swojej zawartości: *oratio*, trzy czytania oraz dwie antyfony *ad Laudes*. Pozostałe część oficjum z uwagi na brak karty jest niemożliwa do dokładnego podania. Na zasadzie analogii z innymi świętymi należy przy-

⁴⁶ Niegowski, *XV-wieczny Antyfonarz*, s. 120.

⁴⁷ Zob. H. Feicht, *Muzyka liturgiczna w polskim średniowieczu*, w: *Studia nad muzyką polskiego średniowiecza*, s. 294.

puszczać, że również i to oficjum posiadało pierwotnie pięć antyfon do Jutrzni. Biorąc jednak pod uwagę jego objętość, można mniemać, że św. Brykcejusz nie zajmował szczególnego miejsca w kalendarzu⁴⁸.

Bardziej rozbudowane oficjum posiada św. Elżbieta. W jego skład wchodzi: hymn *Novum sydus*, antyfonę do *Magnificat*, invitatorium, trzy nocturny, sześć lekcji, laudesy oraz antyfonę do *Benedictus* i *Magnificat*. Każdy z nocturnów zawiera po trzy antyfony, natomiast w laudesach jest ich pięć. Po każdej z lekcji następuje respons z werselem. Oficjum rozpoczynały I Nieszpory, o czym może świadczyć zachowany przed inwitatorium hymn *Novum sydus* oraz antyfona do *Magnificat*.

Ogółem odnotowano 1 hymn, 18 różnych antyfon, 3 psalmy, 9 responsoriów, 12 wersełów oraz trzykrotnie użytą formułę trynitarną *Gloria Patri*.

Jeszcze bardziej rozbudowanym jest oficjum o św. Cecylii. Jeżeli chodzi o I Nieszpory, księga podaje *Oratio*, responsorium, hymn *Ihesu corona*⁴⁹ z werselem, antyfonę do *Magnificat* i *Oratio*. W dalszej kolejności zamieszczono invitatorium z psalmem, po którym następują trzy nocturny. Nocturn pierwszy zawiera trzy antyfony z psalmami, przy czym po psalmie trzeciej antyfony podano także werseł. Analogiczna sytuacja powtarza się przy nocturnie drugim i trzecim. Po pierwszym i drugim nocturnie podano teksty czytań z responsorium i werselem. Zarówno po nocturnie pierwszym, jak i trzecim przewidziano po trzy lekcje. Po nocturnie trzecim przepisane są dwa responsy, każdy z dwoma wersełami. Po trzecim nocturnie następuje pięć do laudesów. Po antyfonach zamieszczona jest rubryka o treści: *Capitulum et oratio ut supra*. Oficjum kończą dwie antyfony, przeznaczone do *Benedictus* lub *Magnificat*.

Ogółem odnotowano 1 hymn, 18 antyfon, 13 psalmów, 9 responsoriów, 14 wersełów.

Znacznie krótszy formularz podano do oficjum św. Klemensa. Oficjum otwierają I Nieszpory, do których podano antyfonę *Oremus omnes* z responsorium, hymn *Deus tuorum* z werselem *Gloria et honore*, antyfonę do *Magnificat*, dwie oracje, przy czym druga z nich nosi tytuł *Felicitatis oratio* i następuje po niej psalm, antyfona i werseł. W dalszej kolejności podano trzy lekcje, przy czym po każdej z nich występuje respons z werselem. Dwa z przepisanych czytań oznaczono cyfrą trzy. Najprawdopodobniej mamy tu do czynienia z błędem popełnionym przez kopistę. Po czytaniach następuje pięć antyfon do Jutrzni. Z uwagi na brak

⁴⁸ Św. Brykcejusz był następcą św. Marcina na stolicy biskupiej w Tours. Jego osobowość budziła niezbyt pochlebne recenzje wśród ludu. Oskarżano go o niemoralność, żądano jego usunięcia. Dzięki jednak papieżowi Zozymowi pozostał na urzędzie. W średniowieczu doznawał dużej czci, która dotarła także na ziemię polskie. Zob. H. Fros, F. Sowa, *Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny*, Kraków 1975, s. 163.

⁴⁹ Hymn jest modlitwą dziewic poświęcających się dla Chrystusa. Jest to hymn przypisywany św. Ambrożemu. Szerzej na ten temat zob. M. Olejarczyk, *Hymny ambrożyjskie – geneza, źródła, teologia*, Kielce 2002, s. 87 (mps, Biblioteka WSDK).

karty trudno w sposób jednoznaczny określić dalszą zawartość oficjum. Ostatnia z jego zachowanych kart odnotowuje jeszcze trzy antyfony, z czego jedną do *Benedictus* i jedną do *Magnificat*. Natomiast pierwsza ze wspomnianych trzech antyfon jest jedyną zachowaną antyfoną drugich Nieszporów. Pozostałe z antyfon nieszpornych nie zachowały się. W aktualnym stanie oficjum zawiera 1 hymn, 11 antyfon, 4 psalmy, 4 responsoria i 5 wersetów.

Po św. Klemensie kodeks wymienia św. Chryzogona, nie poświęcając mu jednak wiele uwagi. Podana jest bowiem jedynie *collecta*.

W podobny sposób potraktowano Saturnina, Maurycego i Darii, ograniczając się wyłącznie do podania kolekty.

Ostatnie z oficjów *Proprium de sanctis* poświęcone jest św. Katarzynie. Jest to jedno z najbardziej kompletnych oficjów zabytku. Brak fragmentu karty pozwala bez trudu ustalić, iż zdefektowana jest jedynie pierwsza antyfony I Nieszporów. Układ oficjum wygląda w następujący sposób: I Nieszpory (pięć antyfon, *Capitulum*, respons z werselem, hymn *Ave Katherina martir*, antyfony do *Magnificat*, oracja); Invitatorium z psalmem *Venite*; I Nocturn (trzy antyfony z psalmami, natomiast po psalme trzeciej antyfony występuje jeszcze werselem); trzy lekcje I, II, III (po każdej respons z werselem); II Nocturn (trzy antyfony z psalmami, po psalme trzeciej antyfony również werselem); kolejne trzy lekcje IV, V, VI (po każdym czytaniu respons z werselem); III Nocturn (trzy antyfony z psalmami oraz trzy responsoria z wersetami); pięć antyfon do Jutrznii; *Capitulum* i oracja; antyfony do *Benedictus*; II Nieszpory (sześć antyfon, antyfony do *Magnificat*, respons – kończy się jednak dyferencją, jak w przypadku antyfony, antyfony *Ave virginum*).

W obecnym stanie oficjum posiada 1 hymn, 30 antyfon, przy czym pierwsza jest zdefektowana, 13 psalmów, 11 responsoriów, 12 wersetów oraz czterokrotnie użytą formułę trynitarną *Gloria Patri*.

Po zapoznaniu się ze stanem tej części kodeksu, traktującym o świętych, można by wyróżnić następujące oficja:

- Zawierające oficjum kompletne, tj. I Nieszpory, Matutinum, Laudesy, II Nieszpory: o św. Marcinie⁵⁰, o św. Katarzynie.
- Zawierające oficjum niekompletne: o św. Brykcjuszu, o św. Elżbicie, o św. Cecylii.
- Niezawierające własnego oficjum: o św. Chryzogonie, o św. Saturninie, Maurycjuszu i Darii. Pomimo, że oficja te nie posiadają żadnych not rubrycystycznych, należy przypuszczać, że korzystano w tym wypadku z *Commune Sanctorum*.

Ogółem *Proprium de Sanctis* zawiera 4 hymny, 94 antyfony, 33 psalmy, 49 wersetów, 37 responsoriów oraz siedmiokrotnie użytą formułę trynitarną *Gloria Patri*.

⁵⁰ Pomimo braku początkowych kart kodeksu należy przypuszczać, iż oficjum było kompletne.

Po ogólnym przeanalizowaniu zawartości omawianego punktu nasuwa się wniosek, że nie wszystkich świętych potraktowano w jednakowy sposób. Nie trudno zauważyć, że najmniej uwagi poświęcono świętym: Chryzogonowi, Saturninowi, Maurycemu i Darii, ograniczając się zaledwie do przepisania im kolekty. Trudno jednoznacznie wskazać powód, dlaczego tak się stało. Jedną z możliwych odpowiedzi wydaje się ta, że najprawdopodobniej nie zajmowali oni poczesnego miejsca w liturgii katedry płockiej.

3.2. Commune sanctorum

Bezpośrednio po oficjum o św. Katarzynie pojawia się nota: *In communi sanctorum et primo in vigilia unius apostoli*, rozpoczynająca drugą część księgi. Chodzi o świętych, którzy nie posiadają własnego oficjum, a autor odsyła wykonawców do tekstów wspólnych. Commune zawiera następujące oficja: *De apostolis*, *In communi unius evangelistae*, *In communi unius martiris*, *De confessore et pontifice*, *De simplicis confessore*, *De confessoribus*, *Commune virginum*.

De apostolis rozpoczyna się urywkiem z ewangelii według św. Mateusza, opisującym zadanie uczniów: *In illo tempore dixit... Isti sunt lux mundi... Isti sunt sal terrae...* (por. Mt 5, 13-16). W dalszej kolejności następuje krótkie czytanie *lectio III* z responsem i psalmem, *Capitulum* z responsem, sześciowrotkowy hymn *Exultet celum laudibus*, werset oraz dwie antyfony *Ad Magnificat* z psalmem, po których podano orację. W dalszej części oficjum podano *Invitatorium* z psalmem, po którym następują kolejno trzy nocturny. Układ każdego z nocturnów jest w zasadzie identyczny: trzy antyfony z psalmem (w przypadku I i III Nocturnu po psalmie trzeciej antyfony podano werset), po których trzy lekcje z responsem i werselem. Po czytaniu IX podano dwa różne responsy. Po III Nocturnie kodeks przepisuje pięć antyfon *Ad laudes*, *Capitulum*, dwie antyfony *Ad Benedictus* i kolekty. Po oracji zamieszczone są responsoria do czytań: III, VI i IX. Po każdym responsorium podano dwa różne wersety. Dodatkowo po tych responsoriach podano dwa responsoria na okres paschalny. Po responsoriach następują II Nieszpory: pięć antyfon z psalmami, *Capitulum* z responsem, hymn *Exultet celum* z werselem oraz dwie antyfony *Ad Magnificat*.

In communi unius evangelistae zawiera dwie antyfony *Ad Magnificat*, *Invitatorium*, antyfonę *Ad Benedictus* i *Ad Magnificat*.

In communi unius martiris rozpoczyna *Capitulum* z responsem, po którym następuje hymn *Rex gloriose martirum*, antyfona *Ad Magnificat* i kolekta. Po oracji następuje *Invitatorium*, trzy nocturny oraz pięć antyfon *Ad laudes*. I Nocturn z uwagi na brak fragmentu karty jest niekompletny. Pozostałe nocturny: II i III posiadają po trzy antyfony z psalmami oraz po trzy lekcje. Po czytaniach podano orację oraz responsoria z werselemi kolejno do czytań: III, VI i IX. Te same responsoria miały zastosowanie zarówno w okresie wielkanocnym, jak i poza nim. W okresie paschalnym zakończone są *alleluja*. Po responsoriach następują II Nieszpory.

szpory (pięć antyfon z psalmami, antyfona *Ad Magnificat*, dziesięć responsoriów z wersetami⁵¹). Po responsoriach występuje jeszcze jedna antyfona *Martir Domini Dominum*.

De confessore et pontifice, z uwagi na brak fragmentu karty, rozpoczyna się fragmentem antyfony z I Nieszporów ...*astantem plebem corrobora sancta*. Po której następuje *Capitulum*, respons, hymn *Iste confessor*, antyfona *Ad Magnificat* i kolekta. Po I Nieszporach następuje *invitatorium*, trzy nocturny (każdy posiada trzy antyfony z psalmami oraz po trzy lekcje). Po IX lekcji III Nocturnu przepisano pięć antyfon *Ad laudes*, *Capitulum*, antyfonę *Ad Benedictus* i kolektę. Po oracji następują, podobnie jak to było wcześniej, responsoria do czytań na okres wielkanocny i poza nim. Po responsoriach następują II Nieszpory (pięć antyfon z psalmami, dwie antyfony *Ad Magnificat*).

De simplici confessore rozpoczyna *Capitulum* z responsem, po którym następuje hymn *Iste confessor Domini*, antyfona *Ad Magnificat*, oracja, pięć responsów z wersetami, z kończącą je formułą trynitarną *Gloria Patri*. W dalszej kolejności podano sześć antyfon *Ad laudes*, sześć responsoriów (trzy poza okresem wielkanocnym i trzy na okres wielkanocny). Po responsoriach podano jeszcze dwie antyfony.

De confessoribus zawiera *Capitulum*, respons, hymn *Rex gloriose martirium*, antyfonę *Ad Magnificat*, orację, *Invitatorium* oraz cztery lekcje.

Commune virginum posiada dwa nocturny. I Nocturn z uwagi na brak karty jest niekompletny. Rozpoczyna się aktualnie dopiero trzecią antyfoną z psalmem i werselem, po którym następują trzy czytania z responsem. Bezpośrednio po lekcji trzeciej rozpoczyna się II Nocturn (trzy antyfony z psalmami, po których następują kolejne trzy lekcje). W tym miejscu kończy się aktualna zawartość Antyfonarza Płockiego.

Łącznie *Commune Sanctorum* zawiera 4 hymny, 90 antyfon, 66 psalmów, 82 responsoria i 107 wersetów.

4. Edycja tekstu

Poniżej zamieszczamy zawartość rękopisu. W nawiasach kwadratowych podano bądź to brakujące skróty, np. antyfona [ant.], bądź pozostawiono wolne miejsce, informujące o nierozczytanym tekście [...], względnie zamieszczono informację o braku karty.

Pisownia antyfonarza jest niejednorodna, tzn. kopista stosuje czasem małą literę, innym razem wielką, niekiedy przy skrótach stosuje kropki, innym razem je opuszcza, co wskazuje na pewną dowolność, a tym samym brak jednolitości.

Poniżej przytaczamy tekst *in extenso* zapisany przez skryptora.

⁵¹ Z uwagi na defekt karty trudno dokładnie określić ilość responsoriów.

Martini Ep.

[brak początku]

dixit discipulorum.

In III° Nocturno anti. **D**ominus ihesus cristus non se inquit purpuratum nec diademate renitentem se venturum esse predixit. ps Domine quis ha.

[ant.] **S**acerdos dei martine aparti⁵² sunt tibi celi et regnum patris mei. ps Domine in virtutu.

an **S**acerdos dei martine pastor egregie ora pro nobis deum. p Domini est terra⁵³ v Justus ut palma.

R **D**ixerunt discipuli ad beatum martinum cur nos pater deseris aut cui nos desolatos relinquis. Invadent enim gregem tuum lupi rapaces v **S**cimus quidem desiderare te cristum nostri potius miserere quos deseris. Inva[dent]

R O beatum virum in cuius transitu sanctorum canit numerus, Angelorum exsultant chorus omniumque celestium virtutum occurrit psallencium exercitus. v **M**artinus hic pauper et modicus celum dives ingreditur. Angelor[um].

O quantus erat luctus omnium quanta precipue merencium lamenta monachorum. Quia pium est gaudere martinum et pium est flere martinum v **B**eati viri corpus usque ad locum sepulchri ymnis canora celestis turba prosequitur, Quia v Iustus germinabit sicut lylium.

laudes an **D**ixerunt discipuli ad beatum martinum cur nos pater deseris aut cui nos desolatos relinquis invadent enim gregem tuum lupi rapaces. E u o u a e.

a **D**omine si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem fiat voluntas tua.

E u o u a e.

a **O** virum ineffabilem nec labore victum nec morte vincendum qui nec mori timuit nec vivere recusavit. E u o u a e.

ant. **O**culis ac manibus in celum semper intentus invictum ab oratione spiritum non relaxabat alleluya alleluya. E u o u a e.

a **M**artinus abrahe sinu letus excipitur martinus hic pauper et modicus celum dives ingreditur ymnis celestibus honoratur. E u o u a e.

Capitulum et oratio ut s[upra]

An. sole. **O** quantus luctus omnium quanta precipue lamenta monachorum et virginum chori quia pium est gaudere martinum et pium est flere martinum. ps Benedictus.

In [...] a. Oculis ac ma[nibus] ut s[inu]

a. Martinus abrahe ut s[inu]

Martinus episcopus migravit a seculo gemma sacerdotum. E u o u a e.

A. **B**eatus martinus dixit iuliano xristi enim cum miles pugnare michi non licet. E u o u a e.

⁵² Powinno być aperti.

⁵³ Ps 23.

A. Ora pro nobis beate martine ut digni efficiamur promissione cristi. E u o u a e.

R **M**artinus abrahe sinu letus excipitur martinus hic pauper et modicus, Celum dives ingreditur ymnis celestibus honoratur. v **M**artinus episcopus migravit a seculo vivit in cristo gemma sacerdotum, Celum

a. **O** beatum pontificem qui totis visceribus diligebat cristum regem et non formidavit imperii principatum o martine dulcedo medicamentum et medice o sanctissima anima quam etsi gladius persecutoris non abstulit tamen palmam martirii non amisit.

p Magnificat.

Bricii Ep.

Briccii episcopum

Deus qui populo tuo eterne salutis beatum ministrum tribuisti presta quesumus ut quem doctorem vite habuimus in terries intercessorem semper habere mereamur in celis. Per Dominum.

l'prima

Post dicessum beati martini episcopi beatus briccus episcopalem meruit possidet sedem. Deinde tricessimo ordinacionis sue anno transacto non integro, lamentabile in eum oritur crimen. Tu.

lectio II

Nam mulier quedamque cubiculariis vestimenta ablue colebat, concepit et peperit et omne crimen in episcopum obiciunt. Illo denique negante, in presens adduci iussus est infans. Tu.

lectio III

Qumque adductus fuisset ab ortu habens triginta dies, ait ad eum briccus: Adiuo te per deum vinum, ut si ego genueram te coram cunctis edicas astantibus, Infans viro rundit, Non es tu inquit pater meus. Tu.

laudes an. **P**ost discessum beatissimi martini episcopi beatus briccus cathedram episcopalem suscepit. E u o u a e.

a **T**ricesimo ordinacionis sue anno oritur contra eum lamentabile crimen nam quedam mulier que cubiculariis vestimenta abluebat concepit et peperit et omne crimen super episcopum obiciunt. E u o u a e.

mine: Laudate que totum

R. O lampas ecclesie rivos.

ymnus

Novum sydus emicuit error vetus conticuit novo splendore rutilans plebs novus laudes iubilat.

In cuius nunc preconio lingua sonat ecclesia nove preconis gloriam [...] sperando veniam.

Dies collempnis agitur dies salutis colitur in qua spesque premitter ac atstante reditur.

Elisabeth

Ergo die tu famula elyzabeth [...] cristo conregnans veniam nobis [...] et gloriam.

Presta [...] filium [...]

v. Specie tua et pulchritudine tua.

an. Gaude celum terra plaude dies adest digna laude plena dies glorie qua elyzabeth anticum castitatis inimicum elusit victoria pia mater et matrona tuis sacris precibus interventrix et patrona sis pro nobis omnibus. Magnificat.

oratio

Tuorum corda fidelium deus miserator illustra et beate elyzabeth precibus gloriosis fac nos prospera mundi despiciere et celesti consolacione gaudere. Per dominum.

Invitatorium **Regi** deo iubilantes laudes per insignia, Exultemus venerantes elyzabeth sollempnia. Venite venite exultemus⁵⁴.

In primo Nocturno an. [E]x⁵⁵ ore letancium laudem deo perficit infantes egenicum dum quasi nutrix reficit. E u o u a e.

an. **A** calore caritatis calefecti paupers iuxta prunes nuditatis letantur immemores. E u o u a e.

an **In**quinari manus sorde reputans delicias infirmorum mundo corde tractat immudicias. E u o a e. v. Specie tua et pulchritudine⁵⁶

lectio prima

Festa [...] digneracione veritatis describitur, quor dum digne remuneracionis leguntur ad percipiendum vel humilitatis branium, fidelium coda vehemencius accenduntur. Tu autem

R De paupertatis palea dum quasi granum germinet elyzabeth insignis. Vere ses ab area fidei disteterminant ineritis et signis. v **Autes** surdis reserat claudis gresum reparat et cecis incessum. Vere

lectio II

Propterea domine miseracionis providencia, beatam elyzabeth ex regali carpe pregemtam sibi sponsam elegit, que flore tocius mundicie cooperante spiritus sancti gencia est tuam magnifice redimita, ut comperata morte maritise et sua conditori sua dedicaret. Tu autem domine

R Ista Regis filia hec contemptibilia mundi non elegit sed se ipsa forcior, Seseque sublimior se sibi sub egit. v **Spiritum** ieunio carnem sub cilicio iugiter castigans; Seseque.

lectio III

Et gradatini et virtute in virtutem transiens [...] virtutum generibus, idest castitate, hospitalitate, humilitate

⁵⁴ Ps 94. Użyte jest dwukrotnie słowo *venite*.

⁵⁵ W wyrazie *Ex* nie ma pierwszej litery *E*.

⁵⁶ Ps 44,5.

R O miranda mulieris huius fortitudinem qua in se vite veteris sic occidit hominem. Et potestates aeris vertit in formidinem v **O** pugnatura stadio mente virum induit femur cingens gladio. Et posta⁵⁷ **Gloria** patri et filio et spiritui sancto. Et potestates.

In II° Nocturno an **Ab** intus regis filie omnis decor glorie nichil appetit laudis et honoris. E u o u a e.

an **Domini** refugio fortiter adheret dum viri solacio vidua careret. E u o u a e.

a **Habens** cello fundamentum aurum super et argentums prudenter edificat dum paupers letificat. E u o u a e.

lectio III

Beata igitur dei famula toto visu domino deo dicata, iuxta syon flumum in civitate marthburch, hospitale idest dominum pauperum construxit, ibique vagos, undos, egentes, debiles, claudos, cecos onesque guris infamos alaciter suscipiens induxit, eisque [...] opus erat ordinavit. T[u]

R Aspernata seculum generosi sanguinis parvipendit tytulum, Apprehendens enim fusum manuum consilio victus querit usum. v In gazophilacio vidua cum vidua totum mittens precium. Apprehendens

lectio V

Leprosis vero et fractis quos ipsi servi et ancille non solum tanget, verum eciam ab hominabantur aspiciet pedes et capita ymno [...] et scabiem intentissime abluens seipsam illis infamulam obsequio se famulaturam impendit. Tu autem.

R. Egens egenis largiens sibi nil retinuit, Celeste regnum quibus hic presens omne respuit v **Fide** gaudens spe secura manum mittit ad futura. Celeste

lectio VI

Tandem domino viro ihesu cristo cui beatissima nocte dieque sine [...] fundebat plenissime obsequia respiciente misericordit [...]

R Ceco nato cui nec sedes errant oculorum instrumenta lucis dedit; Et nature decus reddit per momenta temporum. v **Novum** hoc spectaculum idem ista vetus cristi renovat miraculum. Et nature. **Gloria** patri et filio et spiritui sancto. Et nature

In III° Nocturno an **Deo** decantet omnia qui vitam dedit mortuis elyzabeth suffragiis et fugat demonia. E u o u a e.

a **Iuste** lux orta gracie late spargens radum rectis corde studium ingerit leticiam. E u o u a e.

a **Deus** palam omnibus revelans iusticiam salutarem gentibus per hanc infudit graciām. E u o u a e. v **A**diuvabit eam deus vultu⁵⁸

R Famulis se famulam fecit hec beata coquine squaloribus gaudens deturpata; Et cor gerens indefessum debiles debilior portat ad secessum. v **Sic** sedula paupercula istos lavit illis stravit. Et cor gerens

⁵⁷ Powinno być *Et potestates*.

⁵⁸ Ps 45,6.

R Aman in patibulo cum hester appendit holofernis dexteram in caput extendit, Et suum periculo populum defendit. v Manum mittens ad forcias sic vicit innocencia. Et suum pe[riculo]

R O lampas ecclesie rivos fundens olei medicina gracie nutrimentum fidei, Tutelam presta pavidis calorem minus fervidis languidis medelam. v Tu dei saturitas olyva fructifera cuius lucet puritas et resplendent opera. Tu[telam] Gloria patri et filio et spiritui sancto. Tu dei.

laudes an Dominus elyzabeth induit decore cuius nunc parata est sedes in honore. E u o u a e.

an. Deo cum Leticia serviens puella sub magistri minibus sustinet flagella. E u o u a e.

an. Hec ad deum siciens et currens in siti carnis desiderii didicit reniti. E u o u a e.

a Domo rebus dum ablatis mendicat hospicium in camino paupertatis benedicit dominum. E u o u a e.

a In tantis virtutibus famule fidelis laudet omnis spiritus dominum de celis. E u o u a e.

a Cornu salutis hodie in turribus ecclesie dominus erexit quo de manu philistei castra protexit fidei ac in manu gracie pacis et iusticie plurimos direxit. ps Benedictus.

a Exultet vox ecclesie nam caput superbie elyzabeth contrivit que non exaudivit vocem exactoris cuius intercessio nos ab hoc exilio revertentes societ angelorum choris.

p Magnificat

Cecilie V. et M.

Cecilie virginis super psalmos

Antip[hone] et psalmos feriales

oratio

Domine deus exaltasti super terram habitationem meam, et pro morte defluentem deprecata sum. Deo gracias.

R Dum aurora.

ymnus Ihesu corona.

v Specie tua et pulchritudine.

an. Virgo gloriosa semper ewangelium cristi gerebat in pectore suo et non diebus neque noctibus a colloquiis divinis et oracione vocabat. p Magnificat

oratio

Deus qui nos annua beate cecilie martiris tue sollempnitate letificas, da ut quam veneremur, eciam pie conversacionis sequamur exemplo. Per dominum nostrum

Invitatorium Regem virginum. p Venite⁵⁹

⁵⁹ Ps 94.

In primo Nocturno a Cecilia virgo almachium exuperabat tyburcium et valerianum ad coronas vocabat. p Domine dominus⁶⁰.

a **Expansis** minibus orabat ad dominum ut eam eriperet de inimicis. p Celi⁶¹

a Cilicio cecilia membra domabat deum gemitibus exorabat. p Domini est terra⁶²

v Specie tua et pulchritudine⁶³

lectio prima

Cecilia virgo clarissima ab sconditum semper ewangelium xristi retinebat in pectore suo; Et non diebus neque noctibus a colloquiis divines et otacione cessabat, cum vigiliis et oracionibus deprecans semper dominum deum, ut virginitas eius ipso consecrate immolata permanent. [...] valerianum quendam [...] sponsum. Tu.

R Cantantibus organis cecilia virgo in corde suo soli domino decantabat dicens; Fiat domine cor meum et corpus meum immaculatum ut non confundar. v. **Byduanis** et triduanis ieiuniis orans commendabat se domino quod timebat. Fiat do[mine]

lectio II

Parentum aut tanta [...]

[R] O beata cecilia que duos fratres convertisti almachium iudicem superasti urbanum episcopum in vultu angelico demonstrasti. v Cecilia me misit ad vos ut ostendatis michi. Urbanum epi[scopum]

lectio III

In vitabat angelos precibus, lacermis interpellbat apleos, et omnia [...] xristo [...] exorabat, ut suis eam interpella [...] adiuvent [...], venit vox in qua suscepti cum sponso suo in cubili suo secreta silencia, et ita eum alloquitur, o dulcissime atque amatissime iuvenis est misterium [...]

R Virgo gloriosa semper ewangelium cristi gerebat in pectore et non diebus neque noctibus vacabat a colloquiis et oratione. v Est secretum valeriane quod tibi volo dicere angelum dei habeo amatorem qui nimio zelo custodit corpus meum. Et non

In II Nocturno an. **Domine ihesu criste** seminator casti consilii suscipe seminum fructus quos in cecilia seminasti. p Eructavit⁶⁴

a **Beata** cecilia dixit ad tyburcium hodie te fateor esse meum cognatum quia amor dei te fecit esse contemptorem ydolorum. ps Deus noster⁶⁵

a **Domine** fiat cor meum et corpus meum immaculatum ut non confundar.

⁶⁰ Ps 8.

⁶¹ Ps 18.

⁶² Ps 23.

⁶³ Ps 44,5.

⁶⁴ Ps 44.

⁶⁵ Ps 45.

ps Fundamenta⁶⁶. v Diffusa est gracia⁶⁷

lectio IIII

Jurat velerianus sponse eius, se omnino

R Cilicio cecilia membra domabat deum gemitibus exorabat. Almachium exuperabat tyburcium et valerianum ad coronas vocabat v **Non** diebus neque noctibus vacabat a colloquiis et oracione. Almachium.

lectio V

Tunc valerianus [...]

R. Ceciliam intra cubiculum orantem invenit et iuxta eam stantem angelum domini, Quem videns valerianus nimio terrore correptus est. v **Angelus** domini descendit de cello et lumen refulsit in habitaculo⁶⁸. Quem vi[dens]

lectio VI

Dicit ei valerianus, Et quis est [...]

R Domine ihesu criste pastor bone seminator casti consilii suscipe seminum fructus quos in cecilia seminasti. Cecilia famula tua quasi ovis tibi argumentosa deservit.

v **Nam** sponsum quem quasi leonem ferocem suscepit ad te quasi agnum mansuetissimum destinavit. Cecilia

In III° Nocturno an. Nos scientes sanctum nomen domini negare non possumus.

p Cantate⁶⁹

an. Credimus cristum filium dei deum verum deum esse qui sibi talem elegit famulam. p Dominus regnavit ex⁷⁰

an. **Tunc** valerianus perrexit ad antistitem et signo quod acceperat invenit sanctum urbanum. ps Cantate⁷¹ v **Adiuvabit** eam deus [...]; Sui ille et regnum cellorum, **R.** in [...] de virgine

R Beata cecilia dixit tyburcio hodie te fateor esse meum cognatum, Quia anor dei te fecit esse contemptorem ydolorum v **Suscipe** seminum fructus quos in cecilia seminasti. Quia.

R Cecilia me misit ad vos ut ostendatis michi sanctum urbanum, Qui ad ipsum habeo secreta que perferam v **Tunc** valerianus perrexit ad antistitem et signo quod acceperat invenit sanctum urbanum. Quia ad

R Dum aurora finem daret cecilia dixit Eya milites cristi abicite opera tenebrarum et induimini arma lucis v **Cecilia** valedicens fratribus et exortans ait Eya. v **Audi** filia et [vide]⁷²

⁶⁶ Ps 86.

⁶⁷ Ps 44,3.

⁶⁸ V. Dz 12,7.

⁶⁹ Ps 95.

⁷⁰ Ps 96.

⁷¹ Ps 97.

⁷² Ps. 44,11.

laudes an. Cantantibus organis cecilia domino decantebat dicens fiat cor meum immaculatum ut non confundar. E u o u a e.

an. Est secretum valeriane quod tibi volo dicere angelum dei habeo amatorem qui nimio zelo custodit corpus meum. E u o u a e.

an. Valerianus in cubiculo ceciliam cum angelo orantem invenit. E u o u a e.

an. **Benedico** te pater domini mei ihesu cristi quia per filium tuum ignis extinctus est a latere meo. E u o u a e.

a **Cecilia** famula tua domine quasi ovis tibi argumentosa deservit. E u o u a e.
Capitulum et oratio ut s.

an. **Dum** aurora finem daret beata cecilia dixit eya milites cristi abicite opera tenebrarum et induimini arma lucis alleluya. [ps] Benedictus

an. **O** beata cecilia que duos fraters convertisti et almachium iudicem superasti urbanum episcopum in vultu angelico demonstrasti. p Magnificat.

an. **Triduanas** a domino poposci inducias ut domum meam domino ecclesiam consecrarem. E u o u a e.

Clementis Pp et M.

[an. ad Magnificat] **Oremus** omnes ad dominum ihesum cristum ut confessoribus suis fontis venas aperiat. E u o u a e.

Capitulum

Beatus vir qui in sapientia morabitur et qui in iusticia meditabur et in sensu cogitabit circum speccionem dei. Deo gracias.

R Dedisti domine,
ymnus Deus tuorum,
v Gloria et honore

a. **Dedisti** domine habitaculum martiri tuo clementi in mari in modum templi marmorei angelicis manibus preparatum iter prebens populo terre ut enarrent mirabilia tua.

[ps] Magnificat.
oratio

Deus qui nos beati annua [...] tui atque pontificis sollempnitate letificas, concede perpicuis, ut cuius natalicia colimus, [...] tutem quoque passionis imitemur.
Per

Felicitatis oratio

Presta quesumus omnipotens deus, ut beate felicitatis martiris tue sollempnia recensentes, meritis ipsius⁷³ protegamur et precibus. Per dominum. [...] p Venite an In lege domini. v Beatus vir. Gloria et honore coronasti.

lectio prima

Tercius romane [...]

R **Orante** sancto clemente apparuit ei agnus dei de sub cuius pede Fluminis

⁷³ Powinno być *ipsius*.

impetus letificat civitatem dei v Vidi supra montem sion agnum stantem de sub cuius pede fons vivus emanat. Flu[minis]⁷⁴

lectio III

Facta est sedicio [...]

R Ora pro nobis beate clemens, Ut digni efficiamur cristi v Tu autem martir cristi beate clemens ora pro nobis Ut digni efficia[mur]

lectio III

Tunc via mertinus urbius prefectus [...]

R Dedisti domine habitaculum martiri tuo clementi in mari in modum templi marmorei angelicis minibus preparatum, Iter prebens populo terre ut enarrent mirabilia tua v Hoc domine ad laudem et gloriam nomis⁷⁵ tui fieri voluisti. Iter p[rebens].

ad laudes anti. Orante sancto clemente apparuit ei agnus dei. E u o u a e.

an Vidi supra montem agnum stantem de sub cuius pede fons vivus emanat⁷⁶.

E u o u a e.

an De sub cuius pede fons vivus emanat fluminis impetus letificat civitatem dei⁷⁷. E u o u a e.

an. Invenerunt in modum templi marmorei habitaculum a deo preparatum.

E u o u a e.

a Omnes gentes per gyrum cre-

[brak fragmentu karty] terrena respuit et ad celestia regna gloriosus migravit.

E u o u a e.

a. Oremus omnes ad dominum ihesum cristum ut ostendat nobis martiris sui corpus. Euouae.

a ad be[nedictus] Non meis meritis ad vos me misit dominus sed vestre corone participem me fieri. ps Benedictus

[an] Dum iter per mare fecisset populus voce magna clamabat domine ihesu criste salva illum et clemens cum lacrimis dicebat accipe pater spiritum meum. Magnificat.

Chrisogoni M.

collecta

Letetur ecclesia tua domine deus beati crisogoni martiris tui confusa suffragiis, atque eius precibus gloriosis devota permaneat, et segura consistat. Per

Saturnini, Maurii et Darie

Sati [...]

Beatorum martirum tuorum, saturni crisacii, maurii, et darie, nobis domine

⁷⁴ Por. Ps 45,5; Ap 14,1.

⁷⁵ Powinien być wyraz *nominis*.

⁷⁶ Por. Ap 14,1.

⁷⁷ Ps 45,5.

deus assit oratio, ut quos obsquio veneramur pio iugiter expiamur auxilio. Per dominum nostrum ihesum filium tuum qui tecum.

Katherine V. et M.

[brak fragmentu karty]

fragment ant. ad vespervas super psalmos: ritatis ad instar carbunculi ave rosa paradisi more fragrans balsami Katherina virgo felix gloriosa meritis assistentes tuis festis celi iunge gaudiis. Laudate que to.

a **Hec** mundum spernens et mundi florida ducens pro nichilo veram studuit cognoscere vitam. E u o u a e.

a **Cepit** amare deum totumque relinquere mundum celica mente petens et cristo semper adherens. E u o u a e.

a **Hanc** pius in propriam sibi cristus sumere sponsam dignatus celi provexit ad atria sumi. E u o u a e.

a. **Iam** cristi thalamum scandit Katherina beatum iuncta suo sponso pro quo tulit aspera mundo. E u o u a e.

Capitulum. Confitebor [...]

[R] **Surge** virgo et nostras sponso preces aperi tua vox est dulcis in aure domini que pausas sub umbra dilecti. Ab estu mundi transfer nos ad amena paradysi. v **Pulchre** Syon filia pro mortali tunica agni tecta vellere et corona glorie. Ab estu; **Gloria** patri et filio et spiritui sancto. Ab estu

ymnus

Ave Katherina martir et regina virgo deo dignamitis et benigna

Costi regis nata xristo regi grata vera sponsa [...] induisti.

Que te spondidisti sponsam [...] xristi sponsa sponso gratos [...]

Victrix sapientum [...]

Monstra vite viam ut philozophiam mundi [...]

Ora et inclina [...]

Sit laus [...]

An. **Inclita** sancte virginis Katherine sollempnia suscipiat alacriter pia mater ecclesia ave virgo deo digna ave dulcis et benigna optine nobis gaudia que possides cum gloria. p Magnificat.

oratio

Deus qui dedisti legem moysi in simutate montis Synai, et in eodem loco corpus beate Katherine virginis ac⁷⁸ martiris tue per sanctos angelos tuos mirabiliter collocasti, tribue quos nobis, ut eius meritis et intercessione ad mortem virtutum qui xristus est pervenire velemus. Per.

Invitatorium **Adoretur** virginum rex in seculorum secula virgini Katherine contulit celestia. ps Venite⁷⁹

⁷⁸ Zamiast *ac* powinno być *et*.

⁷⁹ Ps 94.

In primo Nocturno an. **Virgo sancta Katherina** grece gemma urbe allexandria costi Regis erat filia. ps Domine dominus noster⁸⁰

[an.] Specie corporis decora nimis emicuit sed fide pulchrior sponso superno placuit. [ps] Celi enarrant⁸¹

a Traditur ergo a patre doctoribus precipuis inbuenda litteralibus studiis. p Domini est terra⁸² v Specie tua et pulchritudine⁸³

lectio prima

Maxencius impator anno regnui sui tricesimo quinto, residens in civitate allexandria, feralia per vicinas promucias misit edicta, Iubens oves regi sui in colas, divites et pauper ad templum deorum suorum et venie, et sollempne eis sacrificium offerre. Tu autem

[R] Nobilis et pulchra prudens Katherina puella Flagrat amore die spernit vaga gaudia mundi. v Cui rex carne pater fuerat reginaque mater. Fragrat⁸⁴

lectio II

Ait itaque [...]

R Martirium sciens lybamina cesaris horrens exclamat cristum preter quem nil venerandum. v Demoniis plena sunt hec ait ydola templi. Exclamat cristum

lectio III

Hac in urbe allexandria erat quedam puella annorum duo de viginti, speciosa valde. Sed quod pluris et religiosa fide, Regis quondam nomine costi filia unica, liberalibus studiis erudite, ab annis puerilibus [...] Katherina. Tu autem.

R Hec quinquagenos oratores superatos, Dirigit ad celum aurum velut igne probates.

v Efficiens testis fidei quos pertulit hostis. Dirigit Gloria petri et filio et spiritui sancto. Dirigit.

In II° Nocturno an. Cum esset ad huc in annis virgo puerilibus mundi renunciavit opibus.

p Erructavit⁸⁵.

an. Maxencius instat impius cum ydolorum cultibus puella voce libera hec sunt clamat demonia et dominum deum te criste solum predicat os virgineum. ps Deus noster⁸⁶

a. Cesar electos convocat rethores et gramaticos adversus illam disputatores quos vincens virgo cristi fidem docuit et martires dignos exhibuit. p Fundamenta⁸⁷ v Diffusa est gracia in labiis⁸⁸.

⁸⁰ Ps 8.

⁸¹ Ps 18.

⁸² Ps 23.

⁸³ Ps 44,5.

⁸⁴ Powinno być *Flagrat*.

⁸⁵ Ps 44.

⁸⁶ Ps 45.

⁸⁷ Ps 86.

⁸⁸ Ps 44,3.

lectio III

Hec in pallacio prius residebat, cum ex templo ydolorum hinc sonus animalium et tybicinum hinc

R Impius hanc cesar sisti iubet ante tribunal. Hanc ut pervertat sicut draco vel leo certavit v **I**lla manet constans nec blanda nec aspera curans. Hanc

lectio V

Hinc vehementi dolore cordis [...]

R Virgo flagellatur crucianda fame relegatur carcere clausa manet lux celica fusa refulgent, Fraglat odor dulces cantant celi agmina laudes. v **S**ponsus amat sponsam salvator visitat illam. Fra[glat]

lectio VI

Cum de filii incarnatione sapienti plurima disputasset [...]

R **H**orrendo subdenda rotarum mamachinamento⁸⁹ virgo deum clamat de celis angelus astat, Ecce repentinam dat plebs que roteque ruinam. v **T**amquam caldeis condam fornax babylonis. Ecce **G**loria patri et filio et spiritui sancto. Ecce re[pen]tinam]

In III° Nocturno an. **G**loriosam virginem tyranuus flagellari imperat et cruciandam fame in carcere recludi cui escam per columbam cristus facit ministrari. [ps] Cantate⁹⁰

a **I**lla domino deo dum agit gracias in tenebris lux emicat fraglat odor vincens balsami adest et concio angelica lacero corpori adhibens medicamenta. ps **D**ominus re[gnavit] ex⁹¹

[an] **C**um cetu virgineo adveniens salvator sponsus sponsam pie visitat consolatur et roborat constans ait esto filia tecum ego sum nil paveas p Cantate y [...]

Similes est re se thesauro [...]**R**. [...] v. **A**diuvabit eam deus [...]

R **P**ercusso gladio dat lac pro sanguine collo. Quam manus angelica sepellit vertice syna v **M**embris virgineis oley fluit unda salutis, Quam manus an[gelica].

R **O** quam felices per te sanctissima plures, Quos iubet occidi pro cristo turbidus hostis, v **C**um duce pro porphirio fit martir cesaris uxor. Quos

R **O** marter⁹² nostra ter sancta quater beata, Cum prece devota famulatum suscipe vota, v **I**am cristo iuncta sponsoque tuo copulata. Cum prece. **G**loria patri et filio et spiritui sancto; Cum prece

ad laudes a. **P**assionem gloriose virginis Katherine devote plebs celebret fidelis que sui memores deo comendat meritis et vivat beneficiis. E u o u a e.

ant. **P**ost plurima supplicia martir alma ad decollandum est ducta ad celum manus oculos tendens collum sub iugo orat dans gloriam deo. E u o u a e.

an **E**xpecto pro te gladium ihesu bone rex tu meum da paradyso spiritum et fac misericordiam meam agentibus memoriam. E u o u a e.

⁸⁹ Dwukrotnie występuje sylaba *ma*-.

⁹⁰ Ps 95.

⁹¹ Ps 96.

⁹² Powinno być *mater*.

a Vox de celis intonuit veni dilecta iam veni intra thalamum sponsi tui et quod postulas impetrasti pro quibus orat salvi erunt. E u o u a e.

a Quia devotis laudibus tua sollempnia virgo recolimus o beata Katherina ora pro nobis quesumus. E u o u a e.

Capitulum et oratio ut supra.

anti. ad Benedictum Prudens et vigilans virgo quails es cum sponso illo qui te ellegit de mundo quam pulchra quam mirabilis quanta luce spectabilis es inter Syon iuenculas et iherusalem filias thalamo gaudes regio coniuncta dei filio. ps Benedictus.

In Iias vespervas a. Eterno regi cello terreque potenti servans morte fidem virgo correptam eidem. E u o u a e.

an Atria iherusalem penetrans et luminis arcem hec iubilat sponso cui servit celito ordo. E u o u a e.

an. Ad laudes vigilem fontemque deum sicientem criste suscepit cui virgo fidelis ad hesit. E u o u a e.

a Ignibus ex cunctis canit ymnum vox puerilis sic voce consumpta sponsi Katherina sub umbra. E u o u a e.

a. Ordo puellarum quam felix candidularum cum quibus hec virgo cantat nova cantica cristo. E u o u a e.

a Ave virgo gloriosa clarior syderibus cuius vultum et decorem concupivit dominus funde preces creatori pro tuis supplicibus. E u o u a e.

a Voce cordis et oris in laudem summi redemptoris consurgat plebs fidelis cuius mediante gracia martir et virgo Katherina facto clamore hora matutina exivit obviam cristo sponso qui sedet super cherubyn cuncta videns in absconso ferens sertum rose et lylii cum triumpho martirii evasit minas tortorum o beata virgo Katherina ora iugiter pro reatibus supplicum tuorum p Magnificat.

R Prudens et vigilans virgo qualis es cum sponso illo qui te elegit de mundo quam pulchra quam mirabilis quanta luce spectabilis inter Syon iuenculas et iherusalem filias thalamo gaudes regio coniuncta dei filio. E u o u a e.

an. Ave virginum gemma Katherina ave sponsa regis regum gloriosa ave vina cristi hostia tua venerantibus patrocina impetrata non deneges suffragia. E u o u a e.

In communi sanctorum

In illi tempore dixit dominus ihesus discipulis suis, Hec mando vobis, ut diligatis invicem; Si mundus vos odit, satote quia me priorem vobis odio habuit. Et [...]

Isti sunt lux mundi, quia per ipsos lumen fidei et vere sciencie primum dominus huic mundo tradidit, et ab errorum ac peccatorum crimine sernavit. Tu [...]

Isti sunt sal terre, que per ipsos trigene condimentum saporis vite eterne per-seperunt [...]

lectio III

Nam et paulus ait, vos estis cives sanctorum et domestici dei; Super edificati supra fundamentum [...]

R Estote fortes in bello et pugnate cum antiquo serpente et accipietis regnum eternum alleluya. p Laudate que to[tum]

Capitulum

Iam nos estis hospites et advene sed estis cives scorum et domestici [...]

R Cives apostolorum

ymnus

Exultet celum laudibus resultet terra gaudiis apostolorum gloria sacra canunt sollempnia

Vos secli iusti iudices et vera mundi lumina votis precamur cordium audite preces supplicium

Qui celum verbo cluditis serasque eius [...]

Quorum precepto subditur salus et languor [...]

Ut cum [...]

Deo [...]

v. In omnem terram exivit⁹³

an. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe⁹⁴ ps Magnificat.

ul. ista

[ant.] Beati eritis cum vos oderint homines et cum seperaverint vos et exprobraverint et eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter filium hominis gaudete et exultate ecce enim merces vestra multa est in celis⁹⁵ ps Magnificat

oratio

Deus tuorum gloria iustorum, presta quesumus, ut sancti apostoli tui, N., cuius dies passionis celebrando prevenimus senciamus auxilium. Per [dominum]

Invitatorium Regem apostolorum dominum venite adoremus [ps] Venite⁹⁶

In primo Nocturno anti. In omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum⁹⁷. ps Celi enarrant⁹⁸

a Clamaverunt iusti et dominus exaudivit eos⁹⁹. p Benedicam¹⁰⁰

an. Constitues eos principes super omnem terram memores erunt nominis tui domine¹⁰¹. p Eructavit¹⁰². v In omnem teram exivit sonus eorum¹⁰³

⁹³ Ps 18,5.

⁹⁴ Mt 10,16.

⁹⁵ Łk 6, 22.23.

⁹⁶ Ps 94.

⁹⁷ Ps 18,5.

⁹⁸ Ps 18.

⁹⁹ Ps 33,18.

¹⁰⁰ Ps 33.

¹⁰¹ Ps 44, 17.18.

¹⁰² Ps 44.

¹⁰³ Ps 18,5.

lectio prima

Dum constet nobis omnibus fratres carissimi, quia redemptor [...]

R **Ecce** ego mitto vos sicut oves in medio luporum dicit dominus. Estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe¹⁰⁴. v **Dum** lucem habetis credite in lucem ut filii lucis sitis dicit dominus. Estote ergo pru[dentes]¹⁰⁵

lectio II

Nisi hoc modo factis colligimus, quia prius voluit soli iudeo et postmodum cunctis gentibus predicari. Ut dum illa vocata converti renueret, predicatorum scim ad predicationem gentium per ordinem venirent, quatinus redemptoris nostri per dicatio a propriis repulsa, gentiles populos quasi extraneos quieret. Et quod iudee fiebat in testimonium damque nationis, hoc gentibus gencie esset incrementum. E.

R **Tollite** iugum meum super vos dicit dominus et discite quia mitis sum et humilis corde; iugum enim meum suave est et onus meum leve. v **Et** invenietis requiem animabus vestris iugum enim meum¹⁰⁶

lectio III

Nam in actibus apostolorum petro [...]

R **Dum** steteritis ante reges et presides nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, Dabitur enim vobis tu illa hora quid loquamini. v **Non** enim vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestry qui loquitur in vobis. Dabitur¹⁰⁷

In II° Nocturno an. **Principes** populorum congregati sunt cum deo abraham¹⁰⁸. p Omnes gentes¹⁰⁹

[ant.] **Dedisti** hereditatem timentibus nomen tuum domine¹¹⁰. ps Exaudi deus¹¹¹

an. **Annunciaverunt** opera dei et facta eius intellexerunt¹¹². Exaudi deus o[mnes]¹¹³

lectio IIII

Quia tunc in illa errant qui [...]

R **Vidi** coniunctos viros habentes splendidas vestes et angelus domini locutus est ad me dicens; Isti sunt viri sancti facti amici dei. v **Vidi** angelum dei fortem volantem per medium celi voce magna clamantem et dicentem. Isti sunt viri¹¹⁴

¹⁰⁴ Mt 10,16.

¹⁰⁵ Mt 10,16; V. J 12,36.

¹⁰⁶ Mt 11,29.30.

¹⁰⁷ Mt 10,18.19.20.

¹⁰⁸ Ps 46,10.

¹⁰⁹ Ps 46.

¹¹⁰ Ps 60,6.

¹¹¹ Ps 63.

¹¹² Ps 63,10.

¹¹³ Ps 63.

¹¹⁴ Por. Ap 7,9; V. 14,6.9.

lectio V

Unde necesse est fraters carissimi, ut in omnibus que agimus omnipotentis dei [...]

R Isti sunt triumphatores et amici dei qui contempnentes iussa principium meruerunt premia eternal, Modo coronantur et accipiunt palmam. v Isti sunt qui venerunt ex magna tribulacione et laverunt stolas suas in sanguine agni¹¹⁵. Modo.

lectio VI

Vidit nam que [...]

R Isti sunt qui viventes in carne plantaverunt ecclesiam sanguine suo non sunt de terra corpora eorum separata. Quorum merito sunt in celis anime sanctorum coequals. v In omnem teram exivit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. Quorum¹¹⁶.

Gloria patri et filio et spiritui sancto. Quorum me[rito].

In III° Nocturno an. Exaltabuntur cornua iusti alleluya¹¹⁷ p Confitebimur¹¹⁸.

an. Lux orta est iustis alleluya rectis corde leticia alleluya¹¹⁹. ps Dominus reg[navit]¹²⁰.

a Custodiebant testimonia eius et preceptum eius alleluya¹²¹. p Dominus reg[navit] ex¹²² v Nimis honorati sunt amici tui deus¹²³.

In illo tempore dixit ihesus discipulis suis; hoc est preceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Et reliqua.

Homilia sancti gregorii pape

Dum cuncta sacra eloquia dominicis plena sint preceptis, quid est quod de dilectione quasi de singulari mandato dominus dicit; Hoc est preceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos; Tu autem domine;

R Isti sunt viri sancti quos elegit dominus in caritate non ficta et dedit illis gloriam sempiternam. Quorum doctrina fulget ecclesia ut sol et luna. v Sancti per fidem vicerunt regna operati sunt iusticiam. Quorum¹²⁴

lectio VIII

Quia domine mandatum de sola dilectione est [...]

R Cives apostolorum et domestici dei advenerunt hodie portantes facem illuminantes patriam dare pacem gentibus et liberare populum domini v Audite preces supplicium vite eterne poscentes premia qui fertis in dextris manipulos iusticie quique gaudentes advenistis hodie. Portantes.

¹¹⁵ V. Ap 7,14.

¹¹⁶ Ps 18,5.

¹¹⁷ Ps 74,11.

¹¹⁸ Ps 74.

¹¹⁹ Ps 96,11.

¹²⁰ Ps 96.

¹²¹ Ps 98,7.

¹²² Ps 98.

¹²³ Ps 138,17.

¹²⁴ Por. 2 Kor 6,6; V. Hbr 11,33.

lectio IX

Qualiter autem ista dilectio tenenda sit ipse insinuat, qui in plerisque scripturas sue sententiis et amicos iubet in se, et micos¹²⁵ diligit propter se, Ille enim veraciter caritatem habet, qui et amicum diligit in deo; et inimicum diligit propter dominum deum. Tu autem.

R Fuerunt sive querela ante dominum et ab invicem non sunt separati, Calicem domini biberunt et amici die facti sunt. v Tradiderunt corpora sua propter deum ad supplicia ideo coronantur et accipiunt palmam. Calicem domini¹²⁶.

R Qui sunt isti ut nubes volant, Et quasi columbe ad fenestras nestrus suas.

v Candidiores nive nitidiores lacte rubicundiores e bore antiquo pulchiores saphiro Et¹²⁷

ad laudes an. **H**oc est preceptum meum ut diligatis in vicem sicut dilexi vos.

E u o u a e.

an. **M**aiorem caritatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis¹²⁸. **E u o u a e.**

an. **V**os amici mei estis si feceritis eaque precipio vobis dicit dominus¹²⁹.

E u o u a e.

an. **B**eati pacifici beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt¹³⁰. **E u o u a e.**

an. **I**n paciencia vestra possidebitis animas vestras¹³¹. **E u o u a e.**

Capitulum

Ibant apostoli gaudentes a conspectus concilii quoniam digni habiti sunt pro nomine Ihesu contumeliam pati. d.

[an.] **V**os qui secuti estis me sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus israhel dicit dominus. p Benedictus.

[an.] **D**um steteritis ante reges et presides nolite premeditari quomodo aut quid respondeatis dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini¹³². p Benedictus.

collecta

Omnipotens sempiturne deus, qui ecclesiam tuam in apostolica soliditate fundatam, ab infernalium eruis errore portarum, presta quesumus, ut in veritate per sistens nulla precipiat consortia prefidorum. Per.

Ad horas an de laudes

R In omnem terram. Exivit sonus eorum. v **E**t in fines orbis terre verba eorum. Exivit. Gloria.

¹²⁵ Powinno być *inimicos*.

¹²⁶ Per. 1Tm 3,13; Mt 20,23; V. Dn 3,95.

¹²⁷ Iz 60,8; V. Lm 4,7.

¹²⁸ J 15,13.

¹²⁹ J 15,14.

¹³⁰ Mt 5,8.

¹³¹ Łk 21,19.

¹³² Mt 10,18,19.

v Constitu¹³³ eos principes super omnem.

Ad VI R Constitues eos principes super omnem terram. v Memores erunt nominis tui domine¹³⁴; Super om[nem]. Gloria

v. Nimis honorasti sunt amici tui deus¹³⁵.

Ad IX R. Nimis honorasti sunt. Amici tui deus. v Nimis confortatus est principatus eorum. Amici. Gloria pa[tri]. v Annunciaverunt opera dei. Et facta eius¹³⁶;

ad primam tempue paschali R In omnem terram exivit sonus eorum alleluya alleluya, Et in fides orbis tere verba eorum. Alleluya¹³⁷.

[v] Constitues eos principes super omnem terram. Alleluya alleluya, Memores erunt nominis tui domine. Alleluya¹³⁸

ad IX R Nimis honorasti sunt amici tui deus Alleluya alleluya. v Nimis confortatus est principatus eorum. Alleluya¹³⁹

v Annunciaverunt opera dei. Et facta eius¹⁴⁰.

In secundis vestries antiphone Iuravit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum¹⁴¹. p Dixit dominus¹⁴²

an. Collocet eum dominus cum principibus populi sui¹⁴³. p Laudate pueri¹⁴⁴.

an. Dirupisti domine vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis¹⁴⁵. p Credi-di¹⁴⁶

a. Euntes ibant et flebant mittentes semina sua¹⁴⁷. p In convertendo¹⁴⁸

a. Confortatus est principatus eorum et honorasti sunt amici tui deus¹⁴⁹. p Domine probasti¹⁵⁰.

Capitulum

Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe, [...]

R. Cives apostolorum et;

ymnus Exultet celum laudibus.

¹³³ Powinno być *constitues*.

¹³⁴ Ps 44,17.18.

¹³⁵ Ps 138,17.

¹³⁶ Ps 63,10.

¹³⁷ Ps 18,5.

¹³⁸ Ps 44,17.18.

¹³⁹ Ps 138,17.

¹⁴⁰ Ps 63,10.

¹⁴¹ Ps 109,4.

¹⁴² Ps 109.

¹⁴³ Ps 112,8.

¹⁴⁴ Ps 112.

¹⁴⁵ Ps 115,7.8.

¹⁴⁶ Ps 115.

¹⁴⁷ Ps 125,6.

¹⁴⁸ Ps 125.

¹⁴⁹ Ps 138,17.

¹⁵⁰ Ps 138.

v In omnem terram exivit sonus eorum. Et in fines¹⁵¹

anti. **Iam non estis hospites et advene sedestis cives sanctorum et domestici dei super edificati supra fundamentum apostolorum et prophetarum ipso summo angulari lapide cristo ihesu. Magnificat. Oratio ut proxime super.**

an **In regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis et vos iudicantes duodecim tribus israhel dicit dominus. p Magnificat.**

In commune unius ewan.

ad vestries super psalmos ant. estote fortes anti.

ant. **Ecce ego iohannes vidi hostium apertum in celo et ecce sedes posita erat in eo et in medio sedis et in circuitu eius quatuor animalia plena oculis ante et retro et dabant gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum viventi in secula seculorum¹⁵². p Magnificat.**

Invitorium **Regem ewangeliorum dominum venite adoremus venite.**

Tertia antifona ut mathei

[an.] **In medio et in circuitu sedis dei quatuor animalia, senas alas habencia oculis undique plena, non cessant nocte ac die dicere sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens qui erat et qui venturus est¹⁵³. [ps] Benedictus.**

a **Tua sunt criste opera qui sanctos tuos ita glorificas ut etiam dignitatis gracia in eis future preire mi racula facias tu in signes ewangelii predicators animalium celestium admirabili figura presignasti hiis namque celeste munus collatum gloriosis vidiciis es dignatus ostendere huic laus huic gloria tibi resonet in secula. ps Magnificat.**

In comuni unius martiris capitulum

Redet deus mercedem laborum suorum et deducet eos in via mirabilii fuit illis in velamento diei et in luce stella et nocte. Deo gratias. R Isti sunt sancti.

ymnus

Rex gloriose martirum, corona confitentium, qui respuentes terra perducis ad celestia.

Aurem benignam protinus

[...] nostris vocibus

trophea sacra pangimus

ignosce quod deliquimus.

[T]u vincis in martiribus parcendo confessoribus

tu vince nostra crimina

donando indulgenciam.

Presta quesumus pissime priusque [...] cum spiritu paraclito in sempiterna saecula. Amen.

¹⁵¹ Ps 18,5.

¹⁵² Ap 4,1.2.6.9.

¹⁵³ Ap 4,6.8.

v. Letamini in domino et ex.

an. **G**audent in celis anime sanctorum qui cristi vestigia sunt et quia pro eius amore sanguinem suum fuderunt ideo cum cristo exultant sine fine. ps Magnificat.

collecta

Beatorum martirum tuorum N. natalicia veneranda quesumus quos domine ecclesiam devota suscipiat et fiat magne glorificationis devocio. Per do[minus].

Invitatorium **R**egem martirum dominum venite adoremus.

In primo Nocturno anti. **S**ecus decursus aquarum plantavit vineam iustorum sed in lege domini fuit voluntas eorum¹⁵⁴. **B**eatus vir¹⁵⁵.

an **P**redicantes preceptum domini constituti sunt in monte sancto eius¹⁵⁶. **Q**uare fre¹⁵⁷

[brak fragmentu karty]

l'prima

Qui domino cantate videtur sancti martiribus convenire. Sed si membra cristi sumus sicut esse debemus, ad omnes nos pertinere intelligamus. Qui seminant in lacrimis, in gaudio metent. Euntes ibant et flebant, mittentes femma sua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Tu autem domine nostrum dominum miserere [brak fragmentu karty] us omnem lacrimam ab oculis sanctorum et iam non erit amplius neque iustus neque clamor sedue vultus dolor. Quoniam priora transierunt.

v **I**ustorum autem anime in manu dei sunt et non tanget illos tormentum malice¹⁵⁸ Quoniam

lectio II

Duo euntes et unde venientes? Que seminantes in lacrimis? Que sunt semina? Qui manipuli. Euntes in morte, venientes a morte. Euntes nascendo, venientes resurgendo. Seminantes opa? bona, metentes vitam eternam [...]

[R.] **V**iri sancti gloriosum sanguinem suum fuderunt pro domino amaverunt cristum in vita sua immitati sunt eum in morte sua; et ideo coronas triumphales meruerunt. v **U**nus spiritus et una fides erat in eis. Et ideo coro[nam]

lectio III

Hic primum videte carissimi quo ad beatos [...]

[R.] Tradiderunt corpora sua propter deum ad supplicia, et meruerunt habere coronas perpetuas. [v.] Isti sunt qui venerunt ex magna tribulacione et laverunt stolas suas in sanguine Agni. Et meruerunt¹⁵⁹.

¹⁵⁴ Ps 1,3,2.

¹⁵⁵ Ps 1.

¹⁵⁶ Ps 2,6.

¹⁵⁷ Ps 2.

¹⁵⁸ Mdr 3,1.

¹⁵⁹ Por. Dn 3,95; v. Ap 7,14.

In II Nocturno a. Scuto bone voluntatis tue coronasti eos domine¹⁶⁰. ps Verba mea¹⁶¹.

a In universa terra gloria et honore coronasti eos¹⁶². p Domine dominus ut¹⁶³
an. Habitabunt in tabernaculo tuo requiescent in monte sancto tuo¹⁶⁴. ps Domine quis ha[bitabit]¹⁶⁵ v Exultent iusti in con[spectu]

lectio III

Due est mensa magna, nisi unde accepimus corpus cristi et sanguine [...]

R Sancti tui domine mirabile consecuti sunt iter servientes preceptis tuis ut invenirentur illesi in aquis validis. Terra apparuit arida et in mari rubro via sine impedimento.

v Quoniam percussit petram et fluxerunt aque et torrents inundaverunt. Terra apparuit¹⁶⁶.

lectio V

Ecce quantum impenderunt [...]

R Verbera carnificum non timuerunt sancti Dei morientes pro cristi nomine, Ut heredes fierent in domo domini. v Tradiderunt corpora sua ad supplicia propter dominum¹⁶⁷. Ut heredes.

lectio VI

In fatigabiles inquit cum [...]

R Hec est vera fraternitas que numquam potuit violari certamine qui effuso sanguine secuti sunt dominum; Contempnentes aulam regiam pervenerunt ad regna celestia.

v Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fraters in unum. Contempnentes¹⁶⁸.

In III° Nocturno a. Sanctis qui in terra sunt eius mirificavit omnes voluntates meas inter illos¹⁶⁹. p Conserva¹⁷⁰

an. Hec est generatio querencium dominum querencium faciem dei Iacob¹⁷¹. p Domini est terra¹⁷².

¹⁶⁰ Ps 5,13.

¹⁶¹ Ps 5.

¹⁶² Ps 8,6,7.

¹⁶³ Ps 8.

¹⁶⁴ Ps 14,1.

¹⁶⁵ Ps 14.

¹⁶⁶ Mdr 19,7; v. Ps 77,20.

¹⁶⁷ Por. Dn 3,95.

¹⁶⁸ v. Ps 132,1.

¹⁶⁹ Ps 15,3.

¹⁷⁰ Ps 15.

¹⁷¹ Ps 23,6.

¹⁷² Ps 23.

an. **Letamini in domino et exultate iusti et gloriamini omnes recti corde**¹⁷³.
p **Beati quorum**¹⁷⁴.

v **Iusti autem in perpetuum.**

sancti lucam

In illo tempore dixit ihesus discipulos suis: Cum audieritis [...]

homilia beati gregorii pape

Quia longinus ab urbe digressi sumus [...]

R **Sancti mei qui in isto seculo certamen habuistis, Mercedem laborum ego reddam vobis. v Venite benedicti patris mei percipite regnum**¹⁷⁵. Mercedem.

lectio VIII

Dominus ac redemptor [...]

R **In circuitu tuo domine lumen est quod numquam deficiet ubi constituisti lucidissimas mansions, Ibi requiescunt sanctorum anime. v Magnus dominus et laudabilis nimis in civitate dei nostri in monte sancto eius. Ibi requiescunt**¹⁷⁶.

lectio IX

Ecce eum dicit [...]

R **Isti sunt sancti qui pro testamento dei sua corpora tradiderunt, Et in sanguine Agni laverunt stolas suas. v Tradiderunt corpora sua propter deum ad supplicia et meruerunt habere coronas perpetuas, Et in sanguine**¹⁷⁷. v **Gloriosus deus in [...]**

laudes

[an.] **Martires sancti quanta passi sunt tormenta ut securi pervenirent ad palmam martirii**¹⁷⁸. E u o u a e.

a. **Cum palma ad regna pervenerunt sancti coronam decoris meruerunt de manu dei. E u o u a e.**

a **Corpora sanctorum in pace sepulta sunt et vivent nomina eorum in eternum**¹⁷⁹. E u o u a e.

an. **Martires domini dominum benedicite in eternum. E u o u a e.**

an **Exultabunt sancti in gloria letabuntur in cubilibus suis. E u o u a e.**

oratio

Presta quesumus omnipotens deus, ut qui beati N. martiris tui natalicia colimus, intercessione eius in tui nominis amore roboremur. Per dominum.

ad III R **Gloria et honore. Coronasti eum domine. v Et constituisti eum super opera manuum tuarum**¹⁸⁰, **Coronam. v Posuisti domine super caput eius. Coronam.**¹⁸¹

¹⁷³ Ps 31,11.

¹⁷⁴ Ps 31.

¹⁷⁵ v. Mt 25,34.

¹⁷⁶ Por. Kpł 6,12,13; v. Ps 47,2.

¹⁷⁷ Por. Dn 3,95; Ap 7,14.

¹⁷⁸ Por. Mdr 3,4.

¹⁷⁹ Syr 44,14.

¹⁸⁰ Ps 8,6,7.

¹⁸¹ Ps 20,4.

ad VI R. **Posuisti domine super caput eius. v. Coronam de lapide precioso. Super caput. v. Magna est gloria eius.**

ad IX R. **Magna est gloria eius in salutari tuo. v. Gloriam et magnum decorem impones super eum. v. Corona aurea super caput, In salutari.**

Ad III R. **Gloria et honore coronasti eum domine. Alleluya, alleluya. Et constituisti eum super opera manuum tuarum¹⁸². Alleluya.**

ad VI R. **Posuisti domine super caput eius. Alleluya alleluya. Coronam de lapide precioso. Alleluya, alleluya.**

ad IX R **Magna est gloria eius in salutari eius. Alleluya alleluya. v Gloriam et magnum decorem impones super eum. Alleluya. v Corona aurea super caput.**

In [...] an. **Jocundus homo qui miseretur in domino non commovebitur in eternum¹⁸³. ps Beatus vir¹⁸⁴**

anti. **Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit michi calicem salutaris accipiam¹⁸⁵. p Credidi propter¹⁸⁶**

an. **Domine libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa¹⁸⁷. ps Ad dominum¹⁸⁸**

an **Miserere michi domine miserere mei quia multum repletus sum despectione¹⁸⁹.**

ps **Ad te levavi¹⁹⁰**

[an.] **Sustinuit anima in verbo domini speravit anima mea in ipso¹⁹¹. p De profundis¹⁹².**

Capitulum et Oratio hymnus omnia ut supra.

an. **Qui vult venire post me abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me dicit dominus¹⁹³. p Magnificat.**

Item de uno [...] antiphone corones psalmi [...] . Lectiones ut capitulum. [...]

R **Iste sanctus pro lege dei sui certavit usque ad mortem et a verbis impiorum non timuit. Fundatus enim erat supra firmam petram. v Munimine regio ceptus nullatenus est ab adversariis superatus.**

R **Posuisti domine super caput eius coronam lapide precioso vitam peciit a te**

¹⁸² *Do Et constituisti. Ps 8,6.7.*

¹⁸³ Ps 111,5.

¹⁸⁴ Ps 111.

¹⁸⁵ Ps 115,3.

¹⁸⁶ Ps 115.

¹⁸⁷ Ps 119,2.

¹⁸⁸ Ps 119.

¹⁸⁹ Ps 122,3.

¹⁹⁰ Ps 122.

¹⁹¹ Ps 129,4.

¹⁹² Ps 129.

¹⁹³ Mt 16,24.

et tribuisti eius seculum seculi¹⁹⁴. ver. **M**agna est gloria eius in salutari tuo gloriam et magnum decorum impones super eum¹⁹⁵. In seculum.

R **G**loria et honore coronasti eum domine et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecit sub pedibus eius v **Q**uoniam elevata est magnificentia tua super celos deus. Omnia subie-

R **B**eatus vir qui suffert tentacionem quoniam cum probates fuerit accipiet coronam vite, Quam repromisit deus diligentibus¹⁹⁶. v **H**ic accipiet benedictionem a domino et misericordiam. Quam repro.

R **D**omine prevenisti eum in benedictionibus dulcedimus, posuisti in capite eius. Coronam de lapide precioso.

R **V**itam peccati a te tribuisti ei domine. Coronam de la[pide].

R **H**ic est vere martir qui pro cristi nomine sanguinem suum fudit; Qui minas iudicum non timuit nec terrene dignitatis gloriam quesivit; Sed ad celestia regna pervenit. v **I**ustum deduxit dominus per vias rectas et ostendit illi regnum dei. Qui minas.

R **S**tola iocunditatis induit eum dominus, Et coronam pulchritudinis posuit super caput eius¹⁹⁷. v **C**ibavit illum dominus pane vite et intellectus et aqua sapientie salutaris potavit eum. Et coronam.

R **C**orona aurea super caput eius expressa signo sanctitatis gloria honoris, Et opus fortitudinis v **Q**uoniam prevenisti eum in benedictionibus dulcedinis posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Et op[us].

R **G**loriosus dei amicus N. ihesu domini confessionem fundatus inter tormentoru[m] [...] stetit imperter ritus [...] triumphali morte insignis. Celos petivit sanguine laureates.

v **F**elici commercio [brak karty]

[an.] **M**artir domini dominum ora pro nobis ante thronum eius ut det nobis gratiam suam. E u o u a e.

De confessiore et pontifice

[brak fragmentu karty] N. astantem plebem corrobora sancta intercessione ut qui visiorum pondere premiuvit beatitudinis tue gloria sub [brak fragmentu karty] mur et te duce eterna premia consequamur. E u o u a e.

Capitulum

Ecce sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit deo, et inventus est iustus, et in tempore iracundie factus est reconciliatio. Deo.

R **S**uit lumbi.

¹⁹⁴ Ps 20,4.

¹⁹⁵ Ps 20,6.

¹⁹⁶ Jk 1,12.

¹⁹⁷ Syr 45,9.

ymnus

Iste confessor domini sacratus festa plebs cuius celebrat per orbem hodie letus rueruit¹⁹⁸ secreta Scandere celi.

Qui pius prudens humilis pudicus Sobrius sanctus fuit et quietus vita dum [...] vegetavit eis corporis artus.

Ad sacrum cuius tumulum frequenter membra languentum modo canitati quolibet morbo fuerint granata restituuntur.

Unde nuc noster chorus [...] ut piis eius meritis [...]

Sit salus illi decus atque virtus qui super celi resides cacumen tocius mundi machinam gubernat trinus et unus. Amen.

v Amavit eum dominus et ornavit eum. Stolam glorie induit.

anti. Sacerdos et pontifex et virtutum opifex bonus pastor in populo sic placuisti domino. Magnificat.

Collecta

Sancti confessoris tui domine atque pontificis, in tribue sollemnitatibus confueri, ut cuius hodie festinitatem annuo celebramus obsequio, eius apud te intercessionibus adiuvemur. Per.

Invitatorium Regem confessorum dominum venite adoremus venite

In primo Nocturno an. Beatus vir qui in lege domini meditatur voluntas eius permanet die ac nocte et omnia quecumque faciet prosperabuntur¹⁹⁹. ps Beatus v.

[an.] Beatus iste sanctus qui confisus est in domino predicavit preceptum domini constitutus est in monte sancto eius²⁰⁰. ps Quare fre[muerunt]²⁰¹.

a Tu es gloria mea tu es susceptor meus domine tu exaltans caput meum et exaudisti me de monte sancto tuo²⁰². [ps] Domine quid multi[plicati]²⁰³. v. Amavit eum et ornavit.

lectio prima

Servus qui geninata talenta [...]

R Euge serve bone fidelis quia in pauca fuisti fidelis supra te constituam. Intra in gaudium domini tui. v Domine quinque talenta tradidisti michi ecce alia quinque superlucratus sum. Intra in gaudium²⁰⁴.

lectio II

Sed tunc fidelis servus et prudens supra constituitur, quando devistionum molestia corpora [...]

R Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit deo; Ideo iureiurando fecit

¹⁹⁸ Powinno być: meruit.

¹⁹⁹ Ps 1,2,3.

²⁰⁰ Ps 2,6.

²⁰¹ Ps 2.

²⁰² Ps 3,4,5.

²⁰³ Ps 3.

²⁰⁴ Mt 25,21.20.

illum dominus crescere in plebem suam. v **B**enediccionem omnium gencium dedit illi et testamentum suum confirmavit super caput eius; Iudeo²⁰⁵ iureiurando

lectio III

Servus antem qui de talento [...]

R Iuravit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum; Secundum ordinem melchisedech v **D**ixit dominus domino meo sede a dextris meis. Secundum ordi[nem]

In II° Nocturno anti. Invocantem exaudavit dominus sanctum suum dominus exaudavit eum et constituit eum in pace. ps Cum invo[carem]²⁰⁶.

a Letentur omnes qui sperant in te domine quoniam tu benedixisti iusto scuto bone voluntatis tue coronasti eum²⁰⁷. E u o u a e

a **D**omine dominus noster quam admirabile est nomen tuum in universa terra quia gloria et honore coronasti sanctum tuum et constituisti eum super opera manuum tuarum²⁰⁸.

ps Domine dominus noster v Iustum deduxit dominus.

lectio IIII

Ecce mutilis [...]

R Inveni david servum meum oleo sancto meo unxi eum; Manus enim mea auxiliabitur ei. v **N**ichil proficient inimicus in eo et filius iniquitatis non nocebit eum. Manus enim²⁰⁹

lectio V

Quinque se peccatores esse considerant, sanctitatis vias [...]

R **P**osui adiutorium super potentem et exaltavi electum de plebe mea manus enim mea auxiliabitur ei. v Inveni david servum meum oleo sancto meo unxi eum. Manus enim²¹⁰

lectio VI

Sed qui id circo melioris habitus vias [...]

R Iste est qui ante deum magnas virtutes operatus est et omnis terra doctrina eius repleta est; Ipse intercedat pro peccatis omnium populorum v Iste est qui contempsit vitam mundi et pervenit ad celestia regna. Ipse interce[dat]

In II° Nocturno an. **D**omine iste sanctus habitabit in tabernaculo tuo operatus est iusticiam requiescet in monte sancto tuo²¹¹. ps Domine quis²¹².

an. Vitam peccati a te tribuisti ei domine gloriam et magnum decorem impo-

²⁰⁵ Powinno być: *Ideo*.

²⁰⁶ Ps 4.

²⁰⁷ Ps 5,12.13.

²⁰⁸ Ps 8,2.6.7.

²⁰⁹ Ps 88,21.22.23.

²¹⁰ Ps 88,20.22.21.

²¹¹ Ps 14,1.2.

²¹² Ps 14.

suisti super eum posuisti in capite eius coronam de lapide precioso²¹³. ps Domine in virtute²¹⁴

an **Hic** accipiet benedictionem a domino et misericordiam a deo salutari suo quia hec est generacio querencium dominum²¹⁵. ps Domini est terra²¹⁶ v. Iustus ut palma.

s. matheum In illo tempore dixit ihesus discipulis suis [...]

homilia beati gregorii pape

Lectio sancti evangelii fraters carissimi [...]

An. **Amavit** eum dominus et ornavit eum stola glorie induit eum, Et ad portas paradysi coronavit eum. v **Induit** eum dominus lorica fidei et armavit eum. Et ad portas²¹⁷

lectio VIII

Cum [...] augene dona [...]

R Iste homo ab adolescencia sua partim meruit infirmos curare; Dedit illi dominus claritatem magnam cecos illuminare et demons effugare v **Ecce** homo sine querela verus dei cultor abstinens se ab omni opere malo et permanens in inocencia sua²¹⁸. Dedit illi do[minus]

lectio IX

Ecce homo [...]

R Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in minibus vestris et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum quando revertatur a nupciis v **Vigilate** ergo quia nescitis qua hora dominus vester venturus est. Et vos **Gloria** patri et filio et spiritui sancto. Et v[os]²¹⁹

R Iste homo perfecit omnia que locutus est ei deus et dixit ad eum ingredi in requiem meam quia te vidi iustum coram me ex omnibus gentibus. v. Iustum deduxit dominus per vias rectas et ostendit illi regnum dei dicens²²⁰. Ingredere.

laudes an. **Ecce** sacerdos magnus qui in diebus suis placuit deo et inventus iustus. E u o u a e.

an. Non est inventus similes illi qui conservaret legem excelsi²²¹. E u o u a e.

an **Ideo** iureiurando fecit illum dominus crescere in plebem suam²²². E u o u a e.

²¹³ Ps 20,5.

²¹⁴ Ps 20.

²¹⁵ Ps 23,5.6.

²¹⁶ Ps 23.

²¹⁷ Syr 45,9; V. 1Tm 5,8.

²¹⁸ V. Por. Mdr 18,21.

²¹⁹ Łk 12,35.36; V. Mt 24,44.

²²⁰ V. Mdr 10,10.

²²¹ Syr 44,20.

²²² Syr 44,22.

an **Benedictionem** omnium gencium dedit illi et testamentum confirmavit super caput eius²²³. E u o u a e.

an **Statuit** illi dominus testamentum sempiternum et dedit illi sacerdocium magnum²²⁴. E u o u a e.

an **Amavit** eum dominus et ornavit eum stola glorie induit eum, et ad portas paradysi coronavit eum²²⁵. E u o u a e.

Capitulum

Collandabunt munda sapienciam iusti [...]

v **Iustus** germinabit sicut.

ad **Benedictus** Euge serve bone et fidelis quia in pauca fidelis supra multa te constituam dicit dominus²²⁶. ps **Benedictus**.

collecta

Deus qui hodie tuam diem [...]

ad III R **Amavit** eum dominus, Et ornavit eum. v **Stola** glorie induit eum²²⁷. Et ornavit.

Iustum deduxit dominus.

[an.] **Iustum** deduxit dominus, Per vias rectas²²⁸. v Et ostendit illi regnum dei. v **Iustus** ut palma.

ad IX [R] **Iustus** ut palam florebit, In domo domini v **Sicut** cedrus lybani multiplicabitur. In do[mo]

v **Iustus** germinabit

ad III R **Amavit** eum dominus et ornavit eum. Alleluya alleluya; Stola glorie induit eum. Alleluya.

ad VI R **Iustum** deduxit dominus per vias rectas. Alleluya alleluya; Et ostendit illi regnum dei. Alleluya.

ad IX R **Iustus** ut palma florebit in domo domini; Alleluya alleluya. v **Sicut** cedrus lybani multiplicabitur; Alleluya.

In sedis versus an. **Iuravit** dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum.

ps. **Dixit** dominus.

a **Confessio** et magnificencia opus eius. ps **Confitebor**.

an **Potens** in terra erit semen eius generacio rectorum benedicetur. p **Beatus** vir.

an **Collocet** eum dominus cum principibus populi sui. ps **Laudate** pueri.

an. **Dirupisti** domine vincula mea et tibi sacrificabo hostiam laudis. [ps] **Creddi** propter.

Capitulum et oratio ut supra.

²²³ Syr 44,25.

²²⁴ Syr 45,8.

²²⁵ Syr 45,9.

²²⁶ Mt 25,21.

²²⁷ Syr 45,9.

²²⁸ Mdr 10,10.

anti. Iste homo ab adolescencia sua partim meruit infirmos curare dedit illi dominus claritatem magnam cecos illuminare et demons effugare ps Magnificat.

Letabitur iustus in domino et sperabit in eo et laudabuntur omnes recti corde. E u o u a e.

De [...] confessore antiphone et psalmi finales

Dilectus dominus et hominibus, cuius memoriam benedictione est. Deo gratias.

Capitulum.

R Iustum deduxit dominus per vias rectas et ostendit illi regnum dei et dedit illi scienciam sanctorum honestavit illum in laboribus, Et complevit labores illius.

v Immortalis est enim memoria illius quia et apud deum nota est et apud hominibus. Et co[mplevit]. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Et com[plevit].

ymnus. Iste confessor Domini.

v Amavit eum Dominus.

anti. Similabo eum viro sapienti qui edificavit domum suam supra firmam petram. [jest jeszcze jeden wyraz wyraźnie później dopisany]. ps Magnificat.

oratio

Deus qui nos beati N. confessoris tui annua solemnitate letificas, concede propitious, ut cuius natalitia colimus, que eius ad te exempla gradiamur. Per dominum [...]

R Iustus germinabit sicut lylium et florebit in eternum ante dominum²²⁹. v Plantatus in domo domini in atriis domus dei nostri. Florebit.

R Iste sanctus dignem memoriam vertitur hominum qui ad gaudium transiit angelorum, Quoniam in hac peregrinatione solo corpore constitutus cogitatione et aviditate. In illa eterna patria conersatus est v Vinculis carnis absolutus tatalentem²³⁰ sibi creditum domino suo duplicatum reportavit. Quoniam

Magnificavit eum in conspectus regnum. Et dedit illi coronam glorie. v Statuit illi testamentum sempiternum et beatificavit illum in gloria; Et dedit

Amavit eum eum²³¹ dominus et ornavit eum stola glorie induit eum; Et ad portas paradisi coronavit eum v Induit eum dominus loriam fidei et armavit eum; Et ad portas

R Sancte N cristi confessor audi rogantes servulos; Et impertratam celitus tu defer indulgentiam v O sancte N. sidus aureum domini gracia servorum gemitus solitatus susape clementia. Et impe[rtratam]

R Iustus ut palma florebit sicut cedrus libani multiplicabitur plantatus in domo domini. In atriis domus dei nostra florebit. Gloria et dimicie in domo eius et iusticia eius manet in seculum seculi. In atriis

²²⁹ Por. Oz 14,6.

²³⁰ Powinno być: *talentum* zamiast *tatalentum*.

²³¹ Występuje dwa razy słowo *eum*.

ad laudes an. **Domine** quinque talenta tradidisti michi ecce alia quinque superlucratus sum²³². E u o u a e.

an. **Beatus** ille servus quem cum venerit dominus et pulsaverit invenerit vigilantem. E u o u a e.

an. **Fidelis** servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam. E u o u a e.

ant. **Ecce** vere israhelita in quo dolus non est. E u o u a e.

a. **Serve** bone et fidelis intra in gaudium domini tui. E u o u a e.

a. **Fidelis** servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det ille in tempore tritici mensuram. E u o u a e.

ad III R **Iustum** deduxit dominus, per vias rectas, et ostendit illi regnum dei²³³; Per vias rectas iustum deduxit dominus per vias rectas.

ad VI [an.] **Domine** quinque talenta. Tradidisti michi. v Ecce alia quinque superlucratus sum; Tradidisti

ad IX R **Iustus** ut palma florebit ; In domo domini. v. Sicut cedrus lybani multiplicabitur. In do[mo]

ad III R **Iustum** deduxit dominus per vias rectas. Alleluya, alleluya. Et ostendit illi regnum die; Alleluya.

ad VI R **Domine** quinque thalentatradidisti michi. Alleluya alleluya. v Ecce alia quinque superlucratus sum, Alleluya.

Iustus ut palma florebit in domo domini; Alleluya alleluya. v Sicut cedrus lybani multiplicabitur. Alleluya

Iste sanctus digne in memoriam vertitur hominum qui ad gaudium transit angelorum.

E u o u a e.

a **Iustum** deduxit dominus per vias rectas et ostendit illi regnum dei. E u o u a e.

Oratio et omnia ut supra.

De confessoribus

Capitulum

Isti autem in perpetuum [...]

R **Sint** lumbi vestri precincti.

ymnus Rex gloriose martirum.

v **Letamini** in domino et exul.

anti. **Sint** lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in minibus vestris et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum quando revertatur a nupciis. ps Magnificat.

Sanctorum confessorum tuorum N. et N., quis domine, que prevenimus nos festa letificent; et maiestati tue perpetua placacione confirment. Per dominum nostrum.

²³² Mt 25,20.

²³³ Mdr 10,10.

Invitatorium

Venite adoremus regem confessorum dominum. ps Venite ex v Letamini in domino

an Secus decursus cum ceteris

lectio prima

Beati serui illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes [...]

R Abstinget deus.

Hic paulus ait [...]

R. Sancti tui domine mirabile conscuti sunt iter servientes preceptis tuis ut invenirentur illesi in aquis validis; Terra apparuit arida et in mari rubro via sine impedimento.

v Quoniam percussit petram et fluxerunt aque et torrents inundaverunt. Terra apparuit arida.

lectio III

Preci [...]

R In circuitu tuo domine lumen est quod numquam deficit ubi constituisti lucidissimas mansiones. Ibi requiescunt sanctorum anime. v Magnus dominus et laudabilis nimis in civitate dei nostri in monte sancto eius. Ibi requiescunt²³⁴.

lectio III

Transiens autem dominus [...]

R Sancti mei qui in isto seculo certamen habuistis, Mercedem laborum ego reddam vobis. v Venite benedicti patris mei percichra es sancta generacio cum caritate. ps. Celi enarr[ant]²³⁵

a Ante thorum huius virginis frequentate nobis dulcia cantica dragmatis²³⁶. p Domini est terra²³⁷ [v] Specie tus et pulchritudine

lectio prima

Prudentes virgines [...]

R Veni sponsa cristi accipite coronam quam tibi dominus preparavit pro cuius amore sanguinem tuum fudisti, et cum angelis in paradysum introisti²³⁸. v Veni electa mea et ponam in te thronum meum quia concupivit rex speciem tuam²³⁹; Et cum angelis

lectio II

Rotandum vero que omnes [...]

R Concupivit rex speciem tuam quia ipse est deus tuus et adorabunt eum. v Specie tua et pulchritudine tua intende prospere procede et regna²⁴⁰. Adora[bunt]

²³⁴ Por. Kpł 6,12.13; V. Ps 47,2.

²³⁵ Ps 19,2.

²³⁶ Powinno być wg Beviarium *dramatis*.

²³⁷ Ps 23.

²³⁸ Por. Pnp 4,8.

²³⁹ V. Ps 44,11.12.

²⁴⁰ Ps 44,12.5.

lectio III

Moram ait faciente [...]

[an.] **Hec est virgo sapiens quam dominus vigilantem invenit. Que accepta lampade cumpsit te cum oleum. Et veniente domino introivit cum eo ad nupcias Media autem nocte clamor factus est ecce sponsus venit exite obviam ei. Et veniente**

In II° Nocturno a. **Specie tua et pulchritudine tua intende prospere procede et regna**²⁴¹. ps **Eructavit**²⁴².

a **Adiuvabit eam deus vultu suo deus in medio eius non comovebitur**²⁴³. p **deus noster**²⁴⁴

an. **Sicut letancium omnium nostrum habitacio est in te**²⁴⁵. ps **Fundamenta**²⁴⁶.
v **Diffusa est gracia**²⁴⁷

Lectio IIII

Media autem nocte clamor [...]

R **Veni electa mea et ponam in te thronum meum; Quia concupivit rex speciem tuam**²⁴⁸. **Specie tua et pulchritudine tua intende prospere procede et regna**²⁴⁹.
Quia concupivit.

lectio V

Lampades ornant quia sua secum [...]

R **Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem propterea unxit te deus deus tuus oleo leticie. v Specie tua et pulchritudine tua intende prospere procede et regna. Propter**²⁵⁰

lectio VI

Subdunte prudentes virgines. Iste pocius ad vendentes, et venite vobis. Venditores qui

R **Diffusa est est**²⁵¹ **gracia in labiis tuis**²⁵². Propterea benedixit te deus in eternum

v **Specie tua et pulchritudine tua**²⁵³ [W tym miejscu kończy się księga]

²⁴¹ Ps 44,5.

²⁴² Ps 44.

²⁴³ Ps 45,6. W wyrazie *comovebitur* powinny być dwa *m*.

²⁴⁴ Ps 45.

²⁴⁵ Ps 86,7.

²⁴⁶ Ps 86.

²⁴⁷ Ps 44,3.

²⁴⁸ Ps 44,11.12.

²⁴⁹ Ps 44,5.

²⁵⁰ Ps 44,5.

²⁵¹ Występuje dwukrotnie słowo *est*.

²⁵² Ps 44,3.

²⁵³ Ps 44,5.

5. Podsumowanie

XIV-wieczny zabytek płocki stanowi bez wątpienia cenne źródło epoki, z której się wywodzi. Podjęte jego studium nie pozwoliło udzielić odpowiedzi odnośnie do jego proveniencji. Z pewnością interesujące byłoby w tym względzie studium porównawcze z innymi księgami tego okresu, używanymi w liturgii płockiej, jak chociażby z *Graduałem Bolesława II Mazowieckiego* z przełomu XIII/XIV wieku. Zdaniem T. Maciejewskiego wśród rękopisów najbardziej związanych z *Graduałem Bolesława II Mazowieckiego* wyraźną przewagę zyskują księgi pochodzące z północnych i północno-wschodnich regionów Francji, a także z pogranicza francusko-niemieckiego²⁵⁴. Kontakty Płocka z benedyktynami francuskimi sięgają 1075 r. Być może tam należy szukać genezy powstania omawianego antyfonarza.

Trudno mówić o znaczeniu *Antyfonarza Płockiego* dla historii monodii liturgicznej w Polsce. Księga ta zawiera zaledwie oficja kilku świętych miesiąca listopada. Ponieważ odnotowuje oficja tylko jednego miesiąca, można zaryzykować twierdzenie, że manuskrypt ten był jedną z kilku ksiąg użytkowych katedry płockiej. Najprawdopodobniej istniały jeszcze inne części tego zabytku, zawierające oficja świętych na inne miesiące roku liturgicznego. Księgozbiór płocki w obecnym stanie nie zna jednak podobnego egzemplarza, który posiadałby oficja świętych innego miesiąca.

²⁵⁴ T. Maciejewski, *Graduał Bolesława II Mazowieckiego*, w: *Musica Medii Aevii*, t. 6, s. 7-35.

**HANDSCHRIFTLICHES ANTIPHONAR VON PŁOCK AUS XIV JHR.
(DIÖZESANMUSEUM IN PŁOCK, B.S.)**

Zusammenfassung

Neben den Büchern mit liturgischen Texten und notierten Gesängen, die für den Musikwissenschaftler interessant sind, gibt es die besonders im Mittelalter verbreiteten Antiphonäre in denen sich die Vielfalt der liturgischen und musikalischen Traditionen widerspiegelt. Unser Buch - *Antiphonar ms. b. s.* - dient der Vorbereitung der Liturgie in der Kathedrale in Płock; es befaßt sich ausführlich mit der Zelebration des Stundengebets und bringt Informationen über das Feiern von Andachten.

Der Kodex befindet sich zur Zeit im Diözesanmuseum in Płock. Diese Handschrift zählt zusammen 73 Blätter im Format 560 mm x 380 mm.

Der Kodex wurde in zwei zerstörte Bretter eingebunden. Aufgrund der Informationen, die innerhalb des Buches stehen, hat man festgestellt, dass der Kodex nochmals im Jahre 1509 eingebunden wurde. Diese Handschrift trägt die Spuren der Beschädigungen in Form von Löchern, Verschmutzungen usw.

Der Kodex besitzt aktuell eine Miniatur. Am wahrscheinlichsten besaß er mehrere Miniaturen, weil einige Seiten die Spuren der mechanischen Beschädigungen tragen. Das könnte bedeuten, dass es schon früher Miniaturen gegeben hat.

Dieser Kodex wurde durch die kaligraphische Textur geschrieben.

Die Texte sind aus dem Heiligenkalender des Monats November entnommen. Der Kodex nennt 10 Heilige. Das bedeutet, dass im Płocker Dom folgende Offizien gesungen wurden:

Am 11. November zu Ehren des hl. Martinus, am 13. November zu Ehren des Hl. Briccius, am 19. November zu Ehren der Hl. Elisabeth, am 22. November zu Ehren der Hl. Cecilie, am 23. November zu Ehren des Hl. Clementis, am 24. November zu Ehren des Hl. Chrisogoni, am 25. November zu Ehren der Hl. Katharine und am 29. November zu Ehren der Hl. Saturnini, Maurii und Darie.

Dieser Kodex war sehr wahrscheinlich einer von vielen Büchern, die während der Liturgie im Dom benutzt wurden. Die Płocker Büchersammlung kennt heute kein ähnliches Exemplar über die Offizien anderer Monate.

Dieses Buch zeigt, dass das feierliche Stundengebet im Dom zu Płock das ganze Jahr über gesungen wurde.